॥ श्रीरघुनाथमुद्रायंत्रालये ॥

लालाशिब्बामल्लाधिकारेमाघमासोमुद्रितस्समाप्तिमगमत्

संवत् १९४२ वैशाख प्र. २०

ब्र०र०
माघ०
॥२९॥

वैवर्त्तपुराणदानमुक्तं मत्स्यपुराणे रथंतरस्यकल्पस्यवृत्तांतमधिकृत्यच सावर्णिनानारदायकृष्णमाहात्म्यसंयुतं
यत्रब्रह्मवराहस्यचरितंवर्ण्यतेपुनः तदष्टादशसाहस्रंब्रह्मवैवर्त्तमुच्यते पुराणंब्रह्मवैवर्त्तंयोदद्यान्माघमासिच
पौर्णमास्यांधेनुयुतंब्रह्मलोकेमहीयते इतिब्रह्मवैवर्त्तपुराणदानम् अत्रैवस्कंदपुराणमपिदेयम् स्कांदेसर्वो
त्तमकथेशिवमाहात्म्यवर्णनम् लिखित्वैतत्तुयोदद्याद्धेमशूलसमन्वितं माघ्यांसत्कृत्यविप्रायसशैवेमोदतेपदे
इतिस्कंदपुराणदानम् ॥ स्वस्तिश्रीरणवीरसिंहधरणीपालोवदान्याग्रणी० १ रणवीरसिंहभूपेशकारितेकृत्यसा
गरे अभवन्माघकृत्यानांरम्योरत्नसमुच्चयः इतिश्रीमत्सूर्यवंशावतंस रघुकुलतिलकरणवीरसिंहमहाराजकारिते
कृत्यरत्नाकरे माघमासकृत्यरत्नसमुच्चयःसमाप्तिमगमत् ছ ছ ছ ছ ছ ছ ছ ছ ছ

व्यस्येतिपाठः कृत्यरत्नावल्यां बहुधनदानंकुर्वतइति तिलस्नायीतिलोद्वर्त्तीतिलहोमीतिलोदकी तिलभुक्
तिलदाताच षट्तिलाःपापनाशना इति स्नानोत्तरंकृत्यमाह मदनपारिजाते विष्णुः काष्टमौनंपुरस्कृत्य
पूजयेत्पुरुषोत्तमं अवश्यमेवकर्त्तव्यंमाघस्नानामितिश्रुतिः भविष्ये तैलमामलकाश्चैवतीर्थेदेयास्तुनित्यशः त
ब्र०र० तः प्रज्वालयेद्वन्हिं सेवनार्थंद्विजन्मनां एवंस्नात्वावसानेतुभोज्यंदेयमवारितम् भोजयेद्द्विजदांपत्यंभूषयेद्वस्त्रभू
माघ० षणैः कंबलाजिनरत्नानिवासांसिविविधानिच चोलकानिचदेयानिप्रच्छादनपटास्तथा उपानहौतथागुह्यमो
॥२८॥ चकौपापमोचकौ अनेनविधिनादद्यान्माधवः प्रीयतामिति भूमौशयीतहोतव्यमाज्यंतिलसमन्वितं तथा
अन्नंचैवयथाशक्त्यादेयंमाघेनराधिप सुवर्णरक्तिकामात्रंदद्याद्वेदविदेतथा माघांतेविशेषोनारदीये माघावसा
नेसुभगेषड्रसंभोजनंस्मृतं सूर्योमेप्रीयतांनित्यंविष्णुर्मूर्त्तिर्निरंजनः दंपत्योर्वाससीसूक्ष्मेसप्तधान्यसमन्विते त्रिं
शत्तुमोदकादेयाःशर्करातिलसंयुताः इति अत्रोद्यापनं एकादशीविधानेनव्रतस्योद्यापनंतथेतिवचनात्
पूर्वेह्निउपवासपूजनादि परेन्हितिलाज्यैरष्टोत्तरशतंहोमंकृत्वा सवित्रेप्रसवित्रेतिपूर्वोक्तंमंत्रमुक्त्वा दिवाकर
जगन्नाथप्रभाकरनमोस्तुते परिपूर्णंकुरुष्वेह माघस्नानमुषस्यते इतिक्षमापयेदितिसंक्षेपः इतिनिर्णय
सिंधावुक्तं कार्त्तिकेवाथतपसिविधिरेवंविधोत्तम इतिकार्त्तिकोद्यापनेविशेषवचनात् कार्त्तिकोद्यापनविधिरेवात्र
विधिरिति अथात्रैवघृतकंबलविधिःकार्य्यो तदुक्तंहेमाद्रौ भविष्यपुराणे माघशुक्लचतुर्दश्यामुपोष्यानिय
मस्थितः शिवायपौर्णमास्यांतुकर्त्तव्यंघृतकंबलं कृष्णगोमिथुनंपश्चात्स्वरूपंचनिवेदयेत् दिव्यंवर्षशतंसा
ग्रंशिवलोकेमहीयते आलिंगंवेदिपर्य्यंतंयोदद्याद्घृतकंबलं तस्यानंतंभवेत्पुण्यंमाघपौर्णिमपर्वणि जागरं
गीतनृत्याद्यैः सकृत्कृत्वातुपर्वणि मन्वंतरशतंसाग्रंरुद्रलोकेमहीयते इतिमाघ्यांघृतकंबलविधिः माघ्यांब्रह्म

गुणितासापिभवेत्पश्चिमवाहिनी पश्चिमाभिमुखीगंगाकालिंद्यासंगतायदा हंतिकल्पकृतंपापंसामाघेनृप- दुर्लभेत्यादिपाद्मादिवचनेभ्यः प्रयागासंभवेकाश्यांदशाश्वमेधोत्तरस्थप्रयागतीर्थस्नानमुक्तंकाशीखंडे काश्यु द्भवेप्रयागेयेतपसिस्नांतिमानवाः दशाश्वमेधजनितंफलंतेषांभवेद्ध्रुवमिति ब्राह्मे तडागेपुतुवास्नायात्कूपभांडा श्रितेतथा माघेमासेवरारोहेशस्तंवैनिम्नगाजलं भांडाश्रितेत्वयंविशेषः सरित्तोयंमहावेगंनवकुंभस्थितंतथा वायुनाताडितंरात्रौगंगास्नानसमंमतं यत्रकुत्रापिवामाघेप्रयागस्मरणान्वितः करोतिमज्जनंतीर्थेसलभेद्गांगमज्ज नं इदंचस्नानंनैरंतर्य्येणकार्य्यं तदुक्तंपृथ्वीचंद्रोदयेप्रभासखंडे माघेमासिचयःस्नायान्नैरंतर्य्येणभावतः पौंडरीकफलंतस्यादिवसेदिवसेभवेत् माघस्नानंकाम्यमेवेतिकेचित् विष्ण्वादिवाक्येनसदावश्यशब्दान्नित्यताव गतेर्नित्यंकाम्यमितियुक्तं मासपर्य्यंतस्नानासंभवेतुत्र्यहमेकाहंवास्नायात् महामाघींपुरस्कृत्यस्नायात्तत्रदिनत्रय मितिलिंगात् अस्मिन्प्रयागेत्वशक्तोपिस्नायादापिचदिनत्रयं प्रयागेमाघमासेतुत्र्यहंस्नातस्ययत्फलं नाश्वमेधसह स्त्रेणतत्फलंलभतेभुवीत्यादिवचनात् अत्रमकरसंक्रमस्थसप्तमीमाघीतित्र्यहमित्येके माघशुक्लदशम्यादीत्यन्ये मकरादित्र्यहइत्यन्येमाघस्याद्यत्र्यहइतिकेचित् त्रयोदश्यादीतिवहवःयत्किंचिद्दिनत्रयमितिभट्टाः अत्रत्रयोदश्या दिपक्षएवज्यायान् अन्येतुवचनाभावान्निर्मूलाः माघस्नानेनियमास्तुनारदीये नवह्निंसेवयेत्स्नातोह्यस्नातोपि वरानने होमार्थंसेवयेद्वन्हिंनशीतार्थंकदाचन अहन्यहनिदातव्याः स्तिलाःशर्करयान्विताः त्रिभागस्तुति लानांच चतुर्थःशर्करान्वितः अनभ्यंगीवरारोहेसर्वमासंनयेद्व्रती असंवृत्तशरीरस्तु यःकथंस्नानमाचरेत् पदेपदेश्वमेधस्यफलंप्राप्नोतिमानवः तथा शंखचक्रधरंदेवंमाधवंनामपूजयेत् वन्हिंहुत्वाविधानेनततस्त्वेका शनोभवेत् भूशय्याब्रह्मचर्य्येण शक्तः स्नानंसमाचरेत् अशक्तोब्रह्मचर्य्यादौस्वेच्छासर्वत्रकथ्यते अशक्तत्वंधना

व्र०र० माघ० ॥२७॥

ष्याः मासोपवासचांद्रायणादिमलमासएवसमापयेत् तदुक्तंदीपिकायाम् नियतत्रिंशद्दिनत्वाच्छुभेमावास्यारभ्यसमापयेत् मलिनेमासोपवासव्रतमिति स्नानारंभेचमंत्रोविष्णुनोक्तः तत्रचोत्थायनियमंगृह्णीयाद्विधिपूर्वकं माघमासमिमंपुण्यंस्नास्येहंदेवमाधव तीर्थस्यास्यजलेनित्यमितिसंकल्प्यचेतसीति ततःस्नात्वाशुभेतीर्थेदत्त्वाशिरसिवैमृदं वेदोक्तविधिनाराजन् सूर्य्यायार्घ्यंनिवेदयेत् पितृणांतर्पयित्वातुश्चत्वतीर्य्यततोजलात् प्रत्यहंस्नानमंत्रश्च पाद्मे दुःखदारिद्र्यनाशायश्रीविष्णोस्तोषणायच प्रातःस्नानंकरोम्यद्यमाघेपापविनाशनं मकरस्थेरवौमाघेगोविंदाच्युतमाधव स्नानेनानेनमेदेवयथोक्तफलदोभव इमंमंत्रंसमुच्चार्य्यस्नायान्मौनसमन्वितइतिसितौ ब्रह्मक्षत्रविशांचैवमंत्रवत्स्नानमिष्यते तूष्णीमेवतुशूद्राणांतथैवकुरुनंदन नमस्कारोथवाकार्य्यःसर्वपापौघहानिद इति प्रत्यहंसूर्य्यायार्घ्यदानमंत्रश्चपृथ्वीचंद्रोदयेपाद्मे सवित्रेप्रसवित्रेचपरंधामजलेमम त्वत्तेजसापरिभ्रष्टंपापंयातुसहस्रधेति स्नानकालश्चसूर्य्योदयउक्तः त्रिस्थलीसेतौ संप्राप्तेमाघमासेतुतपस्विजनवल्लभे क्रोशंतिसर्ववारीणिसमुद्गच्छतिभास्करे हनामःसर्वपापानित्रिविधानिनसंशयइति नारदोक्तेः मकरस्थेरवौयोहिनस्नात्यभ्युदिरवौ इति माघमासेरटंत्यापःकिंचिदभ्युदितेरवौ इतिपाद्मवचनात् योमाघमास्युषसिसूर्यकराभितप्ते स्नानंसमाचरतिचारुनदीप्रवाहे उद्धृत्यसप्तपुरुषान्पितृमातृवंश्यान्स्वर्गंप्रयात्यमरदेहधरोनरोसौ इतिभविष्योत्तरवचनाच्च ब्राह्मेतु अरुणोदयउक्तः अरुणोदयेतुसंप्राप्तेस्नानकालेविचक्षणः माधवांघ्रियुगंध्यायन्यःस्नातिसुरपूजितइति तथा अरुणोदयमारभ्यप्रातःकालविधिःप्रभो माघस्नानभवंपुण्यंक्रमात्तत्रावधारणा उत्तमंतुसनक्षत्रंमध्यमंलुप्ततारकं सवितर्य्युदितेभूपततोहीनंप्रकीर्त्तितमिति तेनात्रशक्ताशक्तापेक्षयाव्यवस्थेति इदंचस्नानंप्रयागेऽतिप्रशस्तं काश्यांशतगुणंप्रोक्तंगंगायमुनसंगमे सहस्र

वायसाःपंचजज्ञिरे इंद्राद्वावरुणाद्वायोर्यमादथचनैर्ऋतेः श्राद्धंपितृभ्यःकर्त्तव्यं तिलैः पूज्यास्तथाकिलेति ऐंद्रवारुणवायव्यायाम्यानैर्ऋतिकाश्चये वायसाःप्रतिगृह्णंतुभूमौदत्तंमयान्नकं दद्यादनेनमंत्रेणतेभ्योभोज्यं-मधुप्लुतं ब्राह्मणान्भोजयित्वातुभुंजीतवांधवैःसहेति माघ्यांकृत्वातिलैःस्नानंसर्वपापैःप्रमुच्यते अन्यत्रच माघ्यां पूजातुकर्त्तव्यादेवींवैमंगलांयजेत् देवीपुराणे धेनुंगुडमयींकृत्वामाघ्यांयश्चोत्तरायणे सर्वकाममवाप्नोतिज्येष्ठ्यां जलमयींतथा इयमन्वष्टका तत्कृत्यंश्राद्धादि अथमाघस्नानविधिरुच्यते तत्रकालमाहविष्णुः तुलामकरमेषेषु प्रातःस्नायीसदाभवेत् हविष्यंब्रह्मचर्य्यंचमाघस्नानेमहाफलमिति अत्रतुलामकरमेषेष्वित्यनेन सौरमासउक्तः ब्राह्मे एकादश्यांशुक्लपक्षेपौषमासेसमारभेत् द्वादश्यांपौर्णमास्यांवाशुक्लपक्षेसमापनमिति पाद्मेपि पौषस्यैकादशीशुक्लामारभ्यस्थंडिलेशयः मासमात्रंनिराहारस्त्रिकालंस्नानमाचरेत् त्रिकालमर्च्चयेद्विष्णुंत्यक्त भोगोजितेंद्रियः माघस्यैकादशीशुक्लायावद्विद्याधरोत्तमेति अत्रत्रिकालस्नानं मासोपवासविषयंनिराहारइत्युक्तेः पृथ्वीचंद्रोदयेपक्षांतरमाह विष्णुः दर्शंवापौर्णमासींवाप्रारभ्यस्नानमाचरेत् पुण्यान्यहानित्रिंशत्तुमकरस्थेदिवाकरइति अत्रदर्शमिति शुक्लादिमुख्यचांद्रायणाभिप्रायेणेति बालवृद्धयुवानश्चनरनारीनपुंसकाः स्नात्वामाघेशुभेतीर्थेप्राप्नुवंतीप्सितंफलमिति पाद्मे सर्वेधिकारिणोह्यत्रविष्णुभक्तौयथानृप ब्राह्मे उष्णोदकेनवास्नानमशक्येसतिकुर्वते दृढेषुसर्वगात्रेषुनोष्णोदकविशेषता वैष्णवामृतेगौडनिबंधे स्कांदे पौष्यां-तुसमतीतायांयावद्भवतिपूर्णिमा माघमासस्यतावद्धिविष्णुपूजाविधीयते पितॄणांदेवतानांचमूलकंनैवदाप-येत् ब्राह्मणोमूलकंभुक्त्वाचरेच्चांद्रायणव्रतं अन्यच्चयातिनरकंक्षत्रविट्शूद्रएवच वर्जनीयंप्रयत्नेनमूलकंमदिरोपमम् यदामाघेमलमासोभवातितदाकाम्यानांतत्रसमाप्तिनिषेधान्मासद्वयंप्रातःस्नानंतन्नियमाश्चकर्त्त

रतः सर्वपापविशुद्धात्मालभतेतुपरांगतिं अत्रविशेषः ॥ ताम्रपात्रेतिलान्कृत्वापलषोडशकल्पिते सहिरण्यंस्व
शक्त्यावाकल्पितेविधिपूर्वकं विप्रायदत्तंहरतिपापंजन्मशतोद्भवामितिकूर्मपुराणात् तत्रैव तिलपूर्णंताम्रपात्रंसहि
रण्यंद्विजातये प्रातर्दत्वातुविधिवद्दुःस्वप्नंप्रतिहंतिसः तिलपात्रंत्रिधाप्रोक्तंकनिष्ठोनममध्यमं ताम्रपात्रंदशपलंजघ
न्यंपरिकीर्त्तितं द्विगुणंमध्यमंप्रोक्तंत्रिगुणंचोत्तमोत्तमं स्वर्णमेकंजघन्यंतुद्विगुणंमध्यमंचयत् त्रिगुणंचोत्तमंतद्वत्सु
वर्णंपरिकीर्त्तितं सुवर्णंदक्षिणांदत्वासर्वपापक्षयोभवेत् अथतिलपात्रदानमंत्रः तिलाःस्वर्णयुतास्तुभ्यंप्रद
त्ताह्यघनाशनाः विष्णुप्रीतिकरानित्यमतःशांतिंप्रयच्छत गोदानमंत्रः गवामंगेषुतिष्ठतिभुवनानिचतुर्दश
यस्मात्तस्माच्छिवंमेस्यादिहलोकेपरत्रच ऊर्णवस्त्रदानमंत्रः ऊर्णपट्टमनुध्येयंस्वर्णवीजंतवप्रभो दत्तंगृहाण
देवेशपापंमेहरसत्वरं मदनरत्नेतु जीर्णमेषसमुत्पन्नाशीतदुःखभयापहा यस्मात्तुषारहारीस्यादतःशांतिंप्रय
च्छतु वस्त्रदानमंत्रः शरणंसर्वलोकानांलज्जासंरक्षणंपरं सुवेशैर्धारितंयस्माद्वासःशांतिंप्रयच्छमे रक्तवस्त्रयुगंय
स्मादादित्यस्यप्रियंसदा प्रदानादस्यमेसूर्य्यअतः शांतिंप्रयच्छतु उपानद्दानमंत्रः उपानहौप्रदास्यामिकंट-
कादिनिवारणे सर्वस्थानेषुसुखदेअतःशांतिंप्रयच्छतं रत्नदानमंत्रः यथासर्वेषुरत्नेषुसर्वेदेवाव्यवस्थिताः
तथाशांतिंप्रयच्छंतुरत्नदानेनमेसुराः तथाचान्यात्किंचिन्मात्रंदीयते तस्यमंत्रः तन्माघस्नानिनादेवविप्राणांभू
तिमिच्छता स्वल्पदानेपिदातव्यंमाधवःप्रीयतामिति इयंमाघपूर्णिमामघानक्षत्रयुतामाघीप्रोक्ता योगविशे-
षेणमहामाघीति तथाचगार्ग्यः मेषराशौयदाशौरिःसिंहेचैवबृहस्पतिः भास्करःश्रवणर्क्षेचमहामाघीतिसास्मृ
ता महामाघीप्रयागेतुनैमिषेफाल्गुणेतथा शालिग्रामेमहाचैत्रीकृत्वापुण्यंमहाफलमितिगार्ग्यवचनात् अत्र
विशेषमहाविष्णुः माघीमघायुक्ताचेत्तस्यांतिलैःश्राद्धंकृत्वापूतोभवतीति ब्रह्मपुराणे पौर्णमास्यांमघायोगे-

भक्तेनकर्त्तव्यंसंसारभयभीरुणा ॥ भीमेनयत्किलपुरासमुपोषिताभूद्रात्रौगलच्छिशिरशीतलवारिधारा तांद्वाद
शींदशमुखारिमुखंस्मरन्यःसम्यक्समाचरतिपार्थिवविष्णुलोकं इतिभविष्योत्तरेमाघशुक्लाभीमाद्वादशीव्रतम् ❀
नारदीयेपि माघस्यशुक्लद्वादश्यांशालिग्रामशिलांद्विज अभ्यर्च्यविधिवद्भक्त्यासुवर्णंतन्मुखेन्यसेत् तांस्थाप्य
रौप्यपात्रेवासितवस्त्रयुतांवृतां प्रदद्याद्वेदविदुषेतंचसंभोजयेत्ततः पायसान्नेनखंडाज्यसहितेनहितेनच एवंकृते
कभक्तस्सन्विष्णुचिंतनतत्परः वैष्णवंलभतेधामभुक्त्वाभोगानिहेप्सितान् माघशुक्लत्रयोदश्यांमाघत्रिरात्रस्ना
नम् नारदीये माघशुक्लत्रयोदश्यांसमारभ्यदिनत्रयं माघस्नानव्रतंविप्रकार्य्यंमासफलावहं प्रयागेमाघ
मासेतुत्र्यहस्नानस्ययत्फलं नाश्वमेधसहस्रेणतत्फलंलभतेभुवि तत्रस्नानजपोहोमोदानंचानंतमश्नुते महा
माघींपुरस्कृत्यस्नायात्तत्रदिनत्रयमिति पाद्मेपि माघशुक्लचतुर्दश्यांयमतर्पणमुक्तंनारदीये माघशुक्लचतुर्दश्यां
यमतर्पणमीरितं अनर्काभ्युदितेकालेस्नात्वासंतर्पयेद्यमं द्विसप्तनामभिःप्रोक्तैःसर्वाघविनिवृत्तये तिलदर्भांबुभिः
कार्य्यंतर्पणंद्विजभोजनं कृशरान्नंस्वयंचापितद्वदश्नीतवाग्यतः माघपौर्णमास्यांतिलकार्पासकंबलदानं नार
दीये पूर्णमास्यांततोमाघ्यांतिलकर्पासकंबलं रत्नानिकंचुकोष्णीषपादत्राणनिबंधनं दत्वाप्रमोदतेस्वर्गेदा
नंवित्तानुसारतः यस्तत्रशंकरंदेवंपूजयेद्विधिपूर्वकं सोश्वमेधफलंप्राप्यविष्णुलोकेमहीयते अस्यांस्नानदाना
दिप्राशस्त्यं भविष्योत्तरे वैशाखीकार्त्तिकीमाघीतिथयोतीवपुण्यदाः स्नानदानविहीनास्तानेयाःपांडुनंदने
ति तथाचतत्रैव माघ्यांस्नानंतथासम्यक्संतर्प्यपितृदेवताः तिलपात्राणिदेयानिकंचुकाःकंबलास्तथा कर्पा
सदानमत्रेवधेनुदानंप्रशस्यते भगिनीभागनेयानीमातुलानीपितृष्वसा दरिद्राणांचबंधूनांदानंकोटिगुणोत्तरं
अत्रतिलपात्रदानं ब्रह्मपुराणे ताम्रपात्रंतिलैःपूर्णंप्रस्थमात्रंद्विजायतु सहिरण्यंचयोदद्याच्छ्रद्धावित्तानुसा-

जातवेदसं मंत्रैस्तुवैष्णवैर्दिव्यैःक्षिपयेयुर्महीपते वासुदेवस्याशिरसिवसोर्धारांप्रपातयेत् क्षीरेणपयसाराजन्स
र्वसिद्धिप्रदायिनीं ततःप्रभातसमयेयजमानोद्विजैःसह स्नानंकुर्य्यात्कुरुश्रेष्ठनद्यांसरसिवापुनः गृहेवाशक्तिही
नस्तुयजमानोष्णवारिणा ततःशुक्लानिवस्त्राणिपरिधाययतव्रतः अर्घ्यंदद्याद्भास्करस्यसविधानंप्रसन्नधीः पुष्पैर्धू
पैःसनैवेद्यैःपूजयेत्पुरुषोत्तमं हुत्वाहुताशनंभक्त्यादत्वापूर्णाहुतिंततःपूजयेद्ब्राह्मणान्सर्वान्होतारोयेत्रकल्पिताः श
य्याभोजनगोदानैर्वस्त्रैराभरणैस्तथा आचार्य्यःपूजनीयोत्रसर्वस्वेनापिभारत येनवातुष्टिमायातिदेवतुल्योगुरुर्यतः
वित्तशाठ्यविहीनस्तुभक्तिशक्तिसमन्वितः दीनानाथविशिष्टाश्चवंदिनश्चसमागताः तेषांगावोहिरण्यंचदद्याच्छु
द्धेनचेतसा एवंसंपूज्यविप्रादीन्भोजयित्वायथेप्सितान् यथाविभवसारेणपश्चाद्भुंजीतवाग्यतः हविष्यमन्नंयत्नेनस
भृत्यःसातिथिस्तथा मयैवंकथितंराजन्वैष्णवास्तेप्रकीर्त्तिताः यत्कृत्वासर्वपापेभ्योमुच्यतेनात्रसंशयः वाजपेयाति
रात्राभ्यांयेयजंतिशतंसमाःसर्वेतेविष्णुयोगेभ्यःकलांनार्हंतिषोडशीं सप्तजन्मनिसौभाग्यमायुरारोग्यमेवच प्राप्नो
तिद्वादशीमेतामुपोष्यविधिवन्नरः मृतोविष्णुपुरंयातिविष्णुनासहमोदते चतुर्युगानिद्वात्रिंशद्विष्णुरूपधरःसदा
रुद्रलोकंतथाराजन्युगानिद्वादशैवतु ब्रह्मलोकेतथात्रीणिसूर्यलोकेयुगेतथा पुण्यक्षयादिहागत्यराजाभवति
धार्मिकः पृथिव्यधिपतिःश्रीमान्विजितारिःप्रतापवान् व्रतमेतत्पुराचीर्णंसगरेणमहात्मना नलेनधुंधुमा
रेणदिलीपेनययातिना एतैश्चपृथिवीपालैःपालिताशेषभूतलैः स्त्रीभिर्वैश्यैस्तथाशूद्रैःधार्मिकैस्तुसदानृप
भृग्वाद्यैर्मुनिसंघातैर्ब्राह्मणैर्वेदपारगैः त्वयापृष्ठेनचमयाकथितंयन्नराधिप अद्यप्रभृतिचैवेयंख्यातियास्पति
भूतले भीमाख्याद्वादशीचेतिकृताभीमेनवैयतः एषापुलस्त्यमुनिनाकथिताकुरुनंदन यश्चैनांशृणुयात्कुर्या
द्यत्नाद्भक्तिस्वभावतः सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकेमहीयते सद्द्रव्येणापिवापार्थवित्तशाठ्यविवर्जितः विष्णु

प्रयत्नतः विलिखेन्मंडलंतत्रपंचवर्णैर्विधानतः ब्राह्मणोवेदसंपन्नोविष्णुभक्तोजितेंद्रियः पंचविंशतितत्वज्ञःस्वाचार
निरतस्तथा कुंडानिकल्पयेत्तत्र अष्टौचत्वारिवापुनः ब्राह्मणांस्तेषुयुंजीतचातुश्चरणिकान्शुभान् मध्येचमंडलस्याथ
कर्णिकायांजनार्दनं प्रत्यङ्मुखंन्यसेद्देवंचतुर्वाहुमरिंदम पूजयित्वाविधानेनशास्त्रोक्तेनविचक्षणः गंधैः पुष्पैस्तथा
धूपैर्नैवेद्यैर्विविधैरपि एवंसंपूज्यदेवेशंब्राह्मणैःसहदैशिकैः न्यसेत्स्तंभद्वयंपश्चात्तिर्यक्काष्ठसमन्वितं देवस्याभिमुखं
तत्र श्रीपीठंपरिकल्पयेत् षट्त्रिंशदंगुलंशुभ्रंचतुरस्त्रंसमंततः तत्रशिक्यंसमालंव्यसुवृत्तंसुदृढंनवं आरोपयेद्घ
टंतत्रयादृशंतच्छृणुष्वमे कलधौतंतथारौप्यंताम्रंवाप्यथमृण्मयं सर्वलक्षणसंपन्नंदृढंव्यंगविवर्जितं तंसहस्त्रस्त्र
वंकुर्य्यात्सलिलंवस्त्रगालितं होमार्थंकल्पयित्वापिपालाशीसमिधास्तथा तिलान्घृतंतथाक्षीरंशमीपत्राणिचैवहि
वेद्याःपूर्वोत्तरेभागेग्रहपीठंप्रकल्पयेत् तत्रपूज्याग्रहाःसर्वेग्रहयज्ञविधानतःपूर्वस्यांदिशिशक्रस्यपूजांकुर्वीतयत्नतः
दक्षिणस्यांयमस्याथप्रतीच्यांवरुणस्यच कुवेरस्यतथोदीच्यांवलिपुष्पफलाक्षतैःएवंसंभृतसंभारंशुक्लांवरधरंतदा
समालव्धंशुभैर्गंधैर्दर्भपाणिमतंद्रितं पीठमारोपयेद्युक्तंयजमानंद्विजोत्तमःयजमानोपिदेवस्यसन्मुखःप्रयतःशुचिः
उपविश्यपठेन्मंत्रंपुरुषोक्तमिदंशृणु नमस्तेदेवदेवेशनमस्तेभुवनेश्वर व्रतेनानेनमांत्राहिपरमात्मन्नमोस्तुते तत्रो
दकस्यधारास्ताःप्रत्यङ्मध्याःसमीपतः शिरसाधारयेतूष्णींतद्गतेनांतरात्मना होमंकुर्य्युस्ततोविप्रादिक्षुसर्वासुत
त्पराः पठेयुःशांतिकान्पाठान्विष्णुसूक्तानियानिच वादित्रैस्ताड्यमानैस्तुशंखभेरीस्वनैस्तथा पुण्याहजशब्दै
श्चवेदध्वनिविमिश्रितैः मंगल्यैस्तुतिसंयुक्तैःकारयीतमहोत्सवं प्रणम्यदेवदेवस्यवैकुंठस्यमहात्मनः हरिवंशा
दिकंसर्वंश्रावयेद्ब्राह्मणोपरः सौपर्णकमथाख्यानंमहाभारतमेवच व्याख्यानकुशलाः केचिच्छ्रावयेयुरतंद्रिताः
अनेनविधिनासर्वांतांरात्रिंपुण्यवर्धिनीं यजमानोनयेद्धीमान्यावत्सूर्य्योदयोभवेत् ब्रह्मणाश्चापितांरात्रिंजुव्हतो

ब्रह्मणः सुतः सर्वज्ञानविधिः श्रीमांस्तीर्थयात्राप्रसंगतः तमागतमथोदृष्ट्वाब्रह्मयोनिमकल्मषं उत्थायप्रद
दौराजास्वमासनमभीप्सितं अर्घ्यंपाद्यंचयत्किंचित्तस्मैतत्प्रददौप्रभुः राज्यंचैवात्मनासार्धंनिवेद्यसुकृतांजलिः
तेनचैवाभ्यनुज्ञातोनिषसादवरासने पप्रच्छकुशलप्रश्नंतपस्यध्ययनेतथा तथेतिचोक्त्वासमुनिस्तंराजानमभाषत
पुलस्त्यउवाच कच्चित्तेकुशलंराजन्देशेजनपदेतथाधर्मेमतिस्तेरमतेकच्चित्पार्थिववर्त्तते राजोवाच सर्वत्रकुश
लंब्रह्मन्येषांकुशलमिच्छसि तवागमनजेनाह्लावितोमृतवारिणा एवंतौसंविदंकृत्वासंभाष्याथपरस्परं रेमाते
पूर्ववृत्ताभिः कथाभिरितरेतरं ततःकथांतरेराजापुलस्त्यंजातविस्मयः पप्रच्छसर्वलोकस्याहितायजगतःपतिः
राजोवाच भगवन्प्राणिनःसर्वेसंसारार्णवमध्यगाः दृश्यंतेविविधैर्दुःखैःपीडयमानादिवानिशंनरकेगर्भवासेच
व्याधिभिर्जरयातथा तथैवेष्टवियोगादिदुःखदौर्गत्यसंभवैः लालप्यमानाबहवःपरपिंडोपजीविनः एवंविधा
न्यनेकानिदुःखानिमुनिपुंगव दृष्ट्वाहितानितान्यवभ्रृशंमेव्यथितंमनः तेषांदुःखाभिभूतानांप्राणिनांभुविमानद
उपकारकरंब्रूहिममानुग्रहकाम्यया उपवासंव्रतंचापिदानंवामुनिसत्तम स्वल्पायासेनयेनेहजायतेचमहत्फ
लम् ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिव्रतानामुत्तमंव्रतं यामुपोष्पनदुःखानांभाजनंजायते
क्वचित् माघमासेसितेपक्षेद्वादशीयाचसास्मृता तस्यांजलार्द्रवसनउपोष्पसुखभाग्भवेत् शृणुराजन्नवाहितो
व्रतंपापप्रणाशनं तवशुश्रूषणाद्वाच्यंमयाप्येतन्नसंशयः अदीक्षितायनोदेयंनाशिष्यायकदाचन विष्णुभ-
क्तायदांतायधर्मनिष्ठायचैवहि वाच्यमेतन्महाराजभुविनान्यस्यकस्याचित् ब्रह्महागुरुघातीचगोघ्नःस्त्रीघात-
कस्तथा कृतघ्नोमित्रध्रुक्क्रूरोनघ्नोभग्नव्रतस्तथा मुच्यतेपातकैःसर्वैःव्रतेनानेनभूपते शुद्धेतिथौमुहूर्तेचमंडपंकारये
द्बुधःदशहस्तप्रमाणेनदेशेपूर्वोत्तरेतथा तन्मध्येह्येकहस्तांतुवेदिकांपरिकल्पयेत् श्लक्ष्णांसुकुट्टिमांभूमिंवेद्यांकृत्वा

धावीतास्मिन्कुंभेतुविन्यसेत सौवर्णरौप्यताम्रंवाशक्त्यापात्रंचभक्तितः सर्वबीजैस्तुसंपूर्णंस्थापयित्वाविचक्ष
णः तत्रशक्त्यातुसौवर्णंवाराहंस्थापयेद्बुधः दंष्ट्राग्रेणोद्धृतापृथ्वीसपर्वतवनद्रुमा माधवंमधुहंतारंवाराहंरूप-
शालिनं सितवस्त्रयुगछन्नंताम्राभावेतुवैणवे स्थाप्यार्चयेद्गंधपुष्पैर्नैवेद्यैर्विविधैःफलैः पुष्पमंडपिकांकृत्वाजा
गरंतत्रकारयेत् प्रादुर्भावान्हरेस्तत्रकारयेद्गोपयेद्बुधः एवंसंस्तूयमानस्यप्रभातेभ्युदितेरवौ शुचिःस्नातोहरिं
पूज्यब्राह्मणायानिवेदयेत् एवंविधानतोदत्वाहरिंवाराहरूपिणं वेदवेदांगविदुषेसाधुवृत्तायधीमते वि
ष्णुभक्तायविप्रर्षेविशेषेणतुदापयेत् ब्राह्मणायभवेद्यच्चफलंतस्यनिशामय इहजन्मनिसौभाग्यंश्रीकांतिस्तुष्टि
रेवच ज्ञानवान्पुत्रवान्भोगीअपुत्रःपुत्रवान्भवेत् इतिवाराहपुराणे धरणीव्रतेषु वाराहद्वादशीव्रतम् *
माघशुक्लद्वादश्यांतिलद्वादशीव्रतम् तस्यांतिलैःस्नात्वातिलैर्विष्णुमभ्यर्च्य तिलतैलेनदीपंदत्वा तिलनैवेद्यम्
तिलदानंचकृत्वा तिलान्भुंजीत तदुक्तंब्रह्मपुराणे माघेतुशुक्लद्वादश्यांयमोहिभगवान्पुरा तिलानुत्पादया
मासतपःकृत्वासुदारुणं राजादशरथोभूमौतस्यांतानवतारयत् तिलानामाधिपत्येतुविष्णुस्तत्रकृतः सुरैः
तस्यामुपोषितःस्नातस्तिलैस्तत्स्थंयजेद्धरिं तिलतैलेनदीपाश्चदेयादेवगृहेष्वथ निवेदयेत्तिलानेवहोतव्या
श्चतथातिलातिलान्दत्वाचविप्रेभ्योभक्षयेच्चतिलानिह इतिब्रह्मपुराणोक्तातिलद्वादशीव्रतं इयंचपद्मपुराणे
भीमद्वादश्युक्ता यथोक्तं त्वयाकृतामिदंवीरतवनाम्नाभविष्यति साभीमद्वादशीनामसर्वपापहराशुभेति
हेमाद्रौ इयंपूर्वयुताग्राह्या एकादश्यांनिराहारः समभ्यर्च्यचकेशवमितिसंकल्पेमंत्रलिंगात् भीमद्वादशीकथाभ
विष्योत्तरे श्रीकृष्णउवाच विदर्भाधिपतिःश्रीमानासीत्पूज्यःसुधार्मिकः धर्मविद्धर्मकर्ताचशास्त्रदृष्टेनवर्त्मना
दमयंत्याःपितापूर्वंनलस्यश्वशुरोभुवि सत्यवाग्दानशीलश्चप्रजापालनतत्परः आजगाममहाभागःपुलस्त्यो

ब्र०र०
माघ०
॥२३॥

स्माद्व्रतप्रभावाच्चयथाह्यासीत्तथाशृणु द्वादशीदिवसेप्रातः प्राकीर्णेतुप्रजायते विष्णोः प्रभावान्नृपते पि शाचत्वंतयोर्गतं पुष्पवतीमाल्यवांश्चपूर्वरूपौबभूवतुः पुनस्ततः स्नेहयुतौपूर्वालंकारधारिणौ विमानमधिरू ढौताअप्सरोगणसेवितौ स्तूयमानौतुगंधर्वैस्तुंबुरुप्रमुखैस्तथा हावभावसमायुक्तौगतौनाकेमनोरमे देवेंद्र स्याग्रतोराजन्प्रणामंचक्रतुर्मुदा तथाविधौतुतौदृष्ट्वामघवाविस्मितोब्रवीत् वदतांकेनपुण्येनपिशाचत्वंविनिर्गतं ममशापवशंप्राप्तौकेनदेवेनमोचितौ माल्यवानुवाच वासुदेवप्रसादेनजयायास्तुव्रतेनच पिशाचत्वंगतंस्वा मिंस्तवभक्तिप्रभावतः प्रतिश्रुत्यवचस्तस्यप्रत्युवाचसुरेश्वरः पवित्रपावनौजातौवंदनीयौममापिच हरिवासरक र्तारौविष्णुभक्तिपरायणौ हरिवासरकर्त्तारोविष्णुभक्तिपराश्चये अस्माकमपितेमर्त्याः पूज्यावंद्यान संशयः विचचारयथासौख्यंपुष्पवत्यासुरालये एतस्मात्कारणाद्राजन्कर्त्तव्योहरिवासरः जयाव्रतंतुरा जेंद्रब्रह्महत्यापहारकं सर्वदानानिदत्तानियज्ञास्तेनकृतान्नृप सर्वतीर्थेषुसुस्नातःकृतंयेनजयाव्रतं यःक रोतिनरोभक्त्याश्रद्धायुक्तोजयाव्रतं कल्पकोटिशतंयावद्वैकुंठेमोदतेध्रुवम् पठनाच्छ्रवणाद्राजन्नग्निष्टोमफलं- लभेत् * इतिभविष्योत्तरेपद्मपुराणेचमाघशुक्लाजयैकादशीव्रतकथा इयंकल्पांतरेभीमसेनोपोषिताभीमसेनेति- चलोकेविख्याताऽस्याःकथापुराणांतरेज्ञेया अथात्रैव वाराहद्वादशीव्रतं वाराहपुराणे दुर्वासाउवाच एवं माघेसितेपक्षेद्वादशींधरणीभृतः वाराहस्यशृणुष्वास्यां पुण्यंपरमपावनं प्रागुक्तेनविधानेनसंकल्पंस्नानमेवच कृत्वादेवंसमभ्यर्च्यएकादश्यांविचक्षणः पुष्पैर्नैवेद्यगंधैस्तमर्चयित्वाच्युतंनरः पश्चात्तस्याग्रतःकुंभंजलपूर्णंतुवि न्यसेत् वाराहायेतिपादौचमाधवायेतिवैकटिं क्षेत्रज्ञायेतिजठरंविश्वरूपेत्युरोहरेः सर्वज्ञायेतिवैकंठंप्रजा- नांपतयेशिरः प्रद्युम्नायेतिचभुजौदिव्यास्त्रायसुदर्शनं अमृतोद्भवायशंखंचएषएवार्चनेविधिः एवमभ्यर्च्यमे-

कुंडलाभ्यांनृपोत्तम कंबुग्रीवायुतासैवदिव्याभरणभूषिता पीनोन्नतौकुचौतस्यामुष्टिग्राह्यंतुमध्यमं नितंबो-
विपुलस्तस्याविस्तीर्णंजघनस्थलं चरणौशोभमानौचरक्तोत्पलसमद्युती गायमानौचतौतत्रअप्सरोगणसंगतौ-
मदनातिपरीतांगौपरस्परवशानुगौ परस्परानुरागेणमोहितौमदविह्वलौ मघवंतंनजानीतःकाममार्गेणमोहितौ
नरागशुद्धिमायातौकामस्यवशवर्तिनौ कुपितोमघवानाहमाल्यवंतंसुरागिणं धिक्कांपापंदुराचारंयस्यपापेरता-
मतिः अशपच्चातिकोपात्मामाल्यवंतंपुरंदरः पिशाचत्वंगच्छमूढमाल्यवत्यासहानया एवंशप्तौतुशक्रेणपेततु-
र्धरणीतले मर्त्यलोकमनुप्राप्तौभुंजानौकर्मणःफलं एवंमघवताशप्तौचातिदुःखितमानसौ हिमवंतंगिरिंप्रा-
प्ताविंद्रशापविमोहितौ उभौपिशाचतांप्राप्तौदारुणंदुःखमेवच संतप्तमानसौतत्रमहादुःखगतावुभौ गंधर्व-
त्वंचाप्सरात्वंनजानीतौहिमोहितौ पीडयमानौनिदाघेनतुषारपवनेनच दंतघर्षंप्रकुर्वाणौरोमांचितवपुर्धरौ सपि-
शाचस्तदाप्राहस्वांतुपत्नींपिशाचिकां किमावाभ्यांकृतंपूर्वंपापंवैलोमहर्षणं येनप्राप्तंपिशाचत्वंदुःखंदुःकृतक
र्मणा नराणामधमंमत्वापिशाचत्वाच्चदुःखितौ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनपापंनैवसमाचरेत् इतिचिंतापरौतत्रसं
जातौदुःखकर्षितौ दैवयोगात्तयोः प्राप्तामाघस्यैकादशीसिताजयानामेतिविख्यातातिथीनामुत्तमातिथिः
तस्मिन्दिनेतुतौपार्थसर्वाहारविवर्जितौ चिंतयानौचनृपतेजलपानविवर्जितौ नकृतोजीवघातोहिनपत्रफलभक्षणं
अश्वत्थस्यसमीपेतुपतितौदुःखसंयुतौ रविरस्तंगतोराजंस्तथैवास्थितयोस्तयोः संप्राप्ताचानिशाघोरादारु
णाशीतकारिणी वेपमानौतुराजंस्तौसुखार्थंमिथुनीकृतौ परस्परेणसंलग्नगात्रयोर्भुजयोरपि ननिदानरतिस्त
त्रनतौसौख्यमविंदतां एवंतौराजशार्दूलशापेनेंद्रस्यपीडितौ एवंतयोर्दुःखितयोर्निजगामतदानिशा मार्त्तंडस्यो
दयेजातेद्वादशीदिवसागमे मयातुराजशार्दूलतयोर्भक्तिर्दृष्टताहृदि जयायास्तुव्रतेचीर्णेरात्रौजागरणेकृते त

पक्षद्वयगतासुसर्वास्वपिदशमीषुतिथिपत्वेनांतकःसदापूज्यः इतिदशमीव्रतम् माघशुक्लाजयैकादशीव्रतं
नारदीये माघशुक्लैकादशींतुजयाख्यांसमुपोष्यवै प्रातर्हरिदिनेभ्यर्च्यैतुश्रीपतिंपुरुषोत्तमं भोजयेद्दक्षिणांद-
व्र०र० त्वाविप्रान्विसृज्यचस्वयं ततोभुंजीततच्छेषंप्रयतोनिजबांधवैः यएवंकुरुतेविप्रव्रतंकेशवतोषणं सभुक्त्वेहवरान्भो
माघ ० गानंतेविष्णुपदंव्रजेत् अथास्याःकथा ॥ युधिष्ठरउवाच ॥ साधुकृष्णपरंब्रह्मन्नादिदेवजगत्प्रभो स्वेदजाश्चां
॥२२॥ डजाश्चैवउद्भिजाश्चजरायुजाः तेषांकर्त्ताविकर्त्तात्वंपालकः क्षयकारकः माघस्यकृष्णपक्षेतुषट्तिलाकथितात्व-
या शुक्लाचैकादशीयाचकथयस्वप्रसादतः किंनामकोविधिस्तस्याः कोदेवस्तत्रपूज्यते ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥
कथयिष्यामिराजेंद्रशुक्लामाघस्ययाभवेत् जयानामेतिविख्यातासर्वपापहरापरा पवित्रापापहर्त्रीचकाम
दामोक्षदानृणां ब्रह्महत्यापहंत्रीचपिशाचत्वविनाशिनी नैवतस्याव्रतेचीर्णेप्रेतत्वंजायतेनृणां नातःपरतराका
चित्पापघ्नीमोक्षदायिनी एतस्मात्कारणाद्राजन्कर्त्तव्येयंप्रयत्नतः श्रूयतांराजशार्दूलकथांपौराणिकींशुभां-
पंकजाख्येपुराणेचमहिमाकथितामया एकदानाकलोकेवाइंद्रोराज्यंचकारह देवास्तत्रसुखेनैवनिवसंतिमनो-
रमे पीयूषपाननिरताश्चप्सरोगणसेविताः नंदनाख्यंवनंतत्रपारिजातोपशोभितं रेमुस्तत्रसमंताच्चअप्सरोभि
र्दिवौकसः एकदारममाणोसौदेवेंद्रःस्वेच्छयानृप वर्त्तयामासहर्षात्तुपंचाशत्कोटिनायकः गंधर्वास्तत्रगायंति-
तन्मध्येपुष्पदंतकः चित्रसेनस्तुनाम्नावैतत्रास्तेतत्सुतस्तथा मालिनीतिचनाम्नातुचित्रसेनस्ययोषिता मालि
न्यांतुसमुत्पन्नाकन्यापुष्पवतीशुभा पुष्पदंतस्यपुत्रोवैमाल्यवान्नामनामतः पुष्पवतीचतेनैवमाल्यवतातुमोहिता
कामबाणैःसुतीक्ष्णैश्चविद्धांगीसाबभूवह तयाहावैःकटाक्षैश्चमाल्यवांश्चवशीकृतः लावण्यरूपसंपन्नातस्या-
रूपंनृपशृणु बाहूतस्यास्तुकामेनकंठपाशीकृताविव चंद्रवद्वदनंतस्यानेत्रेकर्णायतेतथा कर्णौसंशोभितौतस्याः

नादिदानांतंपूजनंकारयेत्ततः भक्तिभावेचंदनेनलेखयेद्दशपुत्रिकाः सुबुद्धिदासुखकरीसर्वसंपत्प्रदायिनी इष्ट
भोगप्रदालक्ष्मीः कीर्त्तिदादुःखनाशिनी पुत्रप्रदाचविजया दशमीधर्मदायिनी एताभिर्नाममंत्रैश्चपूजयेच्चपृ
थक्पृथक् प्रतिष्ठापूजनंकुर्य्यान्नैवेद्यंचयथाविधि ततःप्रार्थ्यक्षमाप्यैव भक्तानुग्रहकारिणीं विशुद्धवसनांदे
वींसर्वाभरणभूषितां ध्यायेद्दशदशां देवींवरदांचाभयप्रदां इतिध्यानंप्रकुर्वीतदशायास्तुप्रयत्नतः फलकै
र्दशसंख्याकैर्भुंजीततैलपाचितैः एवंव्रतंप्रकर्त्तव्यंदशाकारकमुत्तमम् नारदउवाच कथयस्वप्रसादेनव्रतमेतत्त
पोधन दशाव्रतंकृतंकेनकस्यतुष्टोहिभास्करः कश्यपउवाच पुराभून्नलभूपालश्चक्रवर्त्तीसधार्मिकः राज्यभ्र
ष्टोदशाहीनोह्येतेनैवहिनारद तेनापिपूजितः सूर्य्योव्रतंकृत्वाप्रयत्नतः दुर्द्दशांनाशयित्वातुप्राप्तराज्योश्रयास
ततश्चद्वापरेविप्रपांडवोदुर्दशान्वितः भ्रममाणंवनेघोरे प्राप्तंसत्यवतीसुतं अभिवाद्यमुनिश्रेष्ठंसर्वज्ञंकरुणा
न्वितं धर्मराजउवाच राज्यभ्रष्टोदशाहीनो जातोहंकेनकर्मणा प्रत्युपायंहितंब्रूहिराज्यप्राप्तिकरंमुने क्ष
णंध्यात्वामुनिश्रेष्ठोदृष्ट्वासूर्य्यंदशाकरं दशाव्रतंप्रकर्त्तव्यंप्रयत्नेननराधिप एतद्व्रतस्यसामर्थ्यात्प्राप्स्यसेवसुधामि
माम् व्यासस्यवचनंश्रुत्वाधर्मराजोयुधिष्ठिरः व्रतंकृत्वाप्रयत्नेनचतुर्भिर्भ्रातृभिःसह व्रतस्यतस्यसामर्थ्या
त्प्राप्तराज्योबभूवह श्रुत्वैवंनारदोवाक्यं पुनःपप्रच्छसारवित् नारदउवाच केनकर्मविपाकेनदुर्दशाप्राप्य
तेनरैः जायतेमुनिशार्दूलतत्त्वतस्तद्वदस्वमे कश्यपउवाच तुषभस्मास्थिमुशलंकदाचिल्लंघयेन्नरः कुमारीं
रजकींवृद्धांपशुयोनिंव्रजेद्यदा अयोनौगुदगामीचब्राह्मणीगमनेनच संध्यासुपर्वसमयेरमतेचरजस्वलां
पितृमातृपरित्यागीस्वामिनंसंकटेत्यजेत् त्यजेद्वाधर्मपत्नींचदुर्दशाप्राप्यतेनरैः तस्मात्सर्वप्रयत्नेनन्यायमा(ग
रतोभवेत् आयुर्दशाततोराज्यंन्यायमार्गेणवर्तते इतिस्कंदपुराणेकश्यपनारदसंवादेदशादित्यव्रतम् ॥

रिण्यैनमः सर्वसंपत्तिदायैनमः इष्टभोगप्रदायैनमः लक्ष्म्यैनमः कांतिदायैनमः दुःखनाशिन्यैनमः पुत्र
दायैननः विजयायैनमः धर्मदायिन्यैनमः एभिर्नाममंत्रैः षोडशोपचारपूजांकृत्वा अथप्रार्थना विशुद्धव
सनांदेवींसर्वांभरणभूषितां ध्यायेद्दशादिशंदेवींवरदामभयप्रदाम् इतिध्यानम् इत्येवंपूजनंकुर्य्यात् अथकथा
सूतउवाच मेरुपार्श्वेभद्रपीठेसुखासीनंजगद्गुरुं कश्यपंसृष्टिकर्त्तारंतापसंशुद्धमानसं नारदोवैष्णवश्रेष्टस्त्रैलो
क्यभ्रमणप्रियः कदाचिद्दुर्दशांप्राप्तःकश्यपंशरणंगतः नारदउवाच देवदानवगंधर्वाऋषिपन्नगमानवाः स्र
ष्टासिसर्वभूतानांधर्मोधर्मवतांवर दुष्टग्रहाभिभूतानांदुर्दशाहतचेतसां स्तुत्वाविज्ञापयामीहकश्यपंधर्म
वत्सलम् कश्यपउवाच देवानांदुर्दशाचैवजायतेब्रह्मवादिनां प्रसन्नोहंमुनिश्रेष्ठलोकानांहितकाम्यया ना
रदउवाच देवदानवगंधर्वामानवाश्चविशेषतः प्राप्तास्तुदुर्दशांकेनकेनमुक्ताभवंत्युत कश्यपउवाच साधुपृष्टंमहा
भागजंगदानंदकारकं वक्ष्येसौरव्रतंपुण्यंदुर्दशानाशनंपरं दशाकरंहिभूतानांमनोरथफलप्रदं भानुवारेसिते
पक्षेदशम्यांचैवनारद प्रातः कालेथमध्याह्नेस्नानंकुर्य्याद्यथाविधि भानुंध्यायेत्त्रिमूर्त्तिंचसर्वदैन्यविनाशनं सू
र्यपूजाप्रकर्त्तव्यातथागंधानुलेपनैः उपचारैःषोडशभिर्नैवेद्यैस्तुफलादिभिः वहिर्देशेलिखेत्कृष्णादुर्दशादशपुत्रि
काः पूजयेत्ताःप्रयत्नेन गंधपुष्पादिभिर्बहिः पूजयेद्दुर्दशास्तत्रलिखित्वादशपुत्रिकाः दुर्मुखादीनवदनाम
लिनीसत्वनाशिनी सुवुद्धिनाशिनीहिंस्रादुष्टामित्रविरोधिनी उच्चाटनकरीनामबहुचिंताप्रवर्धिनी एताः पु
ज्याःकृष्णवर्णा भक्तियुक्तेनचेतसा आदौपूज्याःप्रयत्नेन गोमयेनानुलेपयेत् नित्यपापकरेपापेदेवद्विजवि
रोधिनि गच्छत्वंदुर्दशेदेविनित्यंशास्त्रविरोधिनि अनेनप्रार्थ्यमानाश्चविसर्ज्याश्चप्रयत्नतः ततःपूजाप्रक
र्त्तव्याडोररूपधरस्यच दशग्रंथिसमायुक्तंदशसूत्रोपशोभितं डोरकंतुप्रतिष्ठाप्यकरेवध्वाप्रपूजयेत् आवाह

होमंकुर्य्यात् अत्रादौपूजा ततोघृताक्तधान्यहोमस्ततआज्यधारादिहोमः इतिभविष्योत्तरोक्तंयमव्रतं * अथविश्व
व्रतम् पुलस्त्यउवाच दशम्यामेकभक्ताशसिमांतेदशधेनवः दिशश्चकांचनीर्दद्यान्नारीरूपामहीपते तिल
द्रोणोपरिगताः सार्वभौमोभवेन्नृपः एतद्विश्वव्रतंनाममहापातकनाशनं इतिपद्मपुराणोक्तंविश्वव्रतम् अथद
शादित्यव्रतम् कश्यपउवाच भानुवारेसितेपक्षेदशम्यांचैवनारद प्रातःकालेथमध्यान्हेस्नानंकुर्य्याद्यथाविधि
स्नात्वानद्यांदेवखातेतीर्थेप्रस्रवणेतथा विधायनित्यकर्माणि तर्पयेत्पितृदेवताः ततआगत्यस्वगेहेस्थंडिलं
कारयेच्छुभम् तस्योपरिन्यसेत्पद्मंद्वादशारंप्रकीर्तितम् ततः पूजाप्रकर्त्तव्यागभस्त्वस्यक्रमेणच सूर्यपूजनं
सौरमंत्रैरावाहनादिषोडशोपचारैःकार्य्यं तद्यथा नमः सवित्रे आवाहनम् आसनं पाद्यं अर्घ्यं आच
मनं स्नानं वस्त्रं यज्ञोपवीतं गंधाक्षतपुष्पधूपदीपनैवेद्यफलतांबूलदक्षिणाश्चविसर्जनम् ततोदुर्मुखादिपूजनम्
कृष्णवर्णादशपुत्रिकाःकुर्य्यात् दुर्मुखायैनमः दीनवदनायैनमः मलिन्यैनमः सुबुद्धिनाशिन्यैनमः हिं
स्रायैनमः दुष्टायैनम मित्रविरोधिन्यैनमः उच्चाटकारिण्यैनमः बहुचिंताप्रदायैनमः एभिर्नाममंत्रैः प्र
तिष्ठांपूजांचकृत्वा गोमयेनलेपयेत् ततः प्रार्थना नित्यपापकरेपापेदेवद्विजविरोधिनि गच्छत्वंदुर्दशेदेवि
नित्यंशास्त्रविरोधिनि इतिविसर्जनम् दशग्रंथिसमायुक्तंदशसूत्रोपशोभितं डोरकंतुप्रतिष्ठाप्यकरेवध्वाप्र
पूजयेत् सौरमंत्रेणषोडशोपचारैर्डोरकपूजनम् ततः क्षमापयेद्देवंभास्करंचदिशाकरं दुर्दशानाशनंदेवंचित
येद्विश्वरूपिणम् अनेननमस्कारः अथवायनमंत्रः ॥ फलानांदशकंदद्याच्छ्रोत्रियायकुटुंबिने दक्षिणासहितंते
नप्रीतोभवदिवाकर भास्वरीबुद्धिदाताचद्रव्यस्थोभास्करः स्वयं भास्करस्तारकोभाभ्यांभास्करायनमोस्तुते
अनेनवायनदानम् अथदशापूजनम् कुड्यस्थानेचंदनेनकारयेद्दशपुत्रिकाः सुबुद्धिदायिन्यैनमः सुखका

मनःश्रोत्रंचत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणप्राणोबुद्धिरितिक्रमात् पूर्वादिदलेषु अनामयानितिष्ठंतुप्राणाश्चाचिरसंस्थिताः
अनाकुलाचमेबुद्धिः सर्वेस्युर्निरुपद्रवः मनसाकर्मणावाचामयाजन्मनिजन्मनि संचितंक्षपयत्वेनःकाला
त्माभगवान्हरिः इतिसंप्रार्थ्य गुरवेसदक्षिणमुपस्करं दत्त्वा ब्राह्मणान्पायसादिसदन्नेनभोजयित्वा

आचार्य्येणमंत्रपारायणपुरःसरंस्नापितोअवशिष्टेनान्नेन गुर्वनुज्ञापुरःसरंबांधवैःसहभुक्त्वानियमानुत्सृजेत
एवंकृतेक्षिप्रमारोग्यंभवतीति गरुडपुराणोक्तमारोग्यदशमीव्रतम् * अत्रशुक्ल
दशमीध्यानंवीरमित्रोदये हेमाद्रौ सिंहासनस्थिताशुभ्रादशमीपीतकुंडला ज्ञानमुद्राभयाचेयंपीतवस्त्रास्रज
मालिनी १ कृष्णवर्णालुलायस्थादशमीदंडपात्रिणी अथविष्णुधर्मोत्तरोक्तं धर्मव्रतत्रयं शुक्लपक्षेदशम्यां
कार्य्यं मार्कंडेयउवाच शुक्लपक्षेदशम्यांचसोपवासस्तुमानवः धर्मंसंपूजयेद्देवंसर्वलोकसुखावहं मार्गशी
र्षादथारभ्यनित्यमेतदरिंदम ततोगंधनमस्कारधूपदीपान्नसंपदा संपूज्यसर्पिषावह्नौहुत्वाविप्रान्प्रपूजयेत् व्र
तांतेपयस्विनींगांदत्त्वाश्वमेधफलंप्राप्नोति कृष्णपक्षेतथाप्येतत्कृत्वासंवत्सरंव्रतं राजसूयमवाप्नोतिकुलमुद्धरतेः
स्वयं कृत्वापक्षद्वयेप्येतद्व्रतंमनुजसत्तम राजसूयाश्वमेधाभ्यांफलंप्राप्नोत्यसंशयं इदंव्रतंशुक्लायां कृष्णा
यां द्वयोर्वेतित्रीणिव्रतानिच स्वर्गलोकमवाप्नोति कुलमुद्धरतिस्वकं धर्मेमतिर्भवेत्तस्यधर्मंप्राप्नोतिमानवः यत्रय
त्राभिजायेतततत्रधर्मपरोभवेत् आरोग्यमायुष्यकरंयशस्यंज्ञानप्रदंपापविनाशकारि कर्त्तव्यमेतःपुरुषैर्यथाव
त्पूज्योहिविष्णुर्भगवान्सधर्मः इतिविष्णुधर्मोत्तरोक्तंधर्मव्रतत्रयं अथभाविष्योत्तरेयमव्रतं दशम्यांयमउद्दिष्टः
सर्वव्याधिहरोध्रुवं मूलमंत्राःस्वसंज्ञाभिरंगमंत्राश्चकीर्त्तिताः मूलमंत्राः प्रधानमंत्राः अंगमंत्राःपरिवारदेवता
मंत्राः पद्मपत्रेषुपरिवारसहितंकर्णिकास्थंतिथीशंकृत्वा गंधादिभिःसंपूज्य समित्क्षीरान्नदधिमाक्षिकादिकैः

रितिपाद्मवचनात्   यत्तुसपितुःपितृकार्य्येषुनाधिकारःकथंचनेतिनिषेधः सत्वेतद्व्यतिरिक्तपितृकार्य्यपरः एत
ञ्चापसव्येननतेनापिकार्य्यमितिनिर्णयसिंधौ   दिवोदासीये मंत्राश्चमहाभारते भीष्मःशांतनवोवीरःसत्यवादी
जितेंद्रियः   आभिरद्भिरवाप्नोतुपुत्रपौत्रोचितांगतिं   वैयाघ्रपदगोत्रायसांकृतिप्रवरायच   अपुत्रायददाम्येत
त्सलिलंभीष्मवर्मणे   वसूनामवतारायशंतनोरात्मजायच अर्घ्यंददामिभीष्मायआवालब्रह्मचारिणे ॥ माघशु
क्लनवमीमहानंदाप्रोक्ता   नारदीये माघेमासेतुयाशुक्लानवमीलोकपूजिता   महानंदेतिसाख्यातामहानंदकरी
नृणां   तस्यांस्नानंतथादानंजपोहोमउपोषणं   सर्वमक्षयतांयातिनात्रकार्य्याविचारणेति ॥ माघशुक्लदशम्या
मांगिरसदेवानांपूजोक्ता नारदीये माघशुक्लदशम्यांतुसोपवासोजितेंद्रियः देवानांगिरसोनामदशसम्यक्प्रपू
जयेत्   कृत्वास्वर्णमयान्विप्र गंधाद्यैरुपचारकैः   आत्माह्यायुर्मनुर्दक्षो मदःप्राणस्तथैवच हविष्मांश्चगवि
ष्टश्चदत्तःसत्यश्चतेदश   दशविप्रान्भोजयित्वामधुरान्नेननारद   मूर्तीस्तेभ्यःप्रदद्यात्ताःस्वर्गलोकात्तयेक्रमात्
इत्यांगिरसदशमीव्रतं ॥ अथारोग्यदशमीव्रतं सनत्कुमारउवाच अथत्वंशृणुदेवर्षेदशमीव्रतमुत्तमं सर्वरोगार्ति
शमनंसर्वपुष्टिप्रदंशुभं   व्रतमेतन्महाबुद्धेकार्य्यमारोग्यमिच्छता सर्वदाकार्य्यमेतद्धिलिप्सताचिरजीवितं उप
वासश्चकर्त्तव्योनवम्यामपिमानद दशम्यांचकृतस्नानोमंगलायतनंहरिं   देवमिंदिरयासार्द्धंध्यात्वाचजगतांपतिं
वैनतेयभुजाशक्तंवनमालाविभूषितं   शंखचक्रगदापद्मशार्ङ्गासिधरमच्युतं   फलैश्चमधुरैःपुष्पैःपायसेनसम
र्चयेत्   अग्रतःस्थापयेत्कुंभंतीर्थतोयेनपूरितं   तस्मिन्नावाहयेत्पंचचक्रादीन्यायुधानिच   चक्रगदामुशलधनुः
शार्ङ्गाणीतिहेमाद्रिः   पूजयेद्रक्तकुसुमैर्गुडान्नेनसमाहितः द्रोणमात्रतिलैरब्जंकारयेदजिनोपरि   तस्मिन्नष्ट
दलंपद्मंसौवर्णंहिनिधायचमनः   षष्ठानींद्रियाणिप्राणबुद्धिदलेष्वथकर्णिकायांतथाकालं   क्रमेणैवंसमर्चयेत्

नजपेज्जप्यंदेवस्यपुरतःस्थितःवायोवालिपुभद्रंतेसुभद्रेतस्तुवेसदौ ममापकुरुभद्रंवप्राशनाच्छत्रुहाभव अनेनमंत्रेणपीतपवनोरात्रिमतिवाह्यद्वितीयेह्निपारणंकुर्य्यात् इतिविजयासप्तमीव्रतं अथनानासप्तमीव्रतानि हेमाद्रौ सुमंतुरुवाच यःक्षिपेदेकभक्तेनशुक्लाद्वादशसप्तमी राजेंद्रयावकाहारःशीर्णपर्णाशनोपिवा क्षीराशीचैकभक्तोवाभिक्षाहारोथवापुनः जलाहारोथवाभूत्वापूजयित्वादिवाकरं एवंभक्त्याविवस्वंतंप्रतिमासंसमाहितःपूजयेद्विधिवद्भक्त्यानामानिपरिकीर्त्तयेत् तत्रनामानिचैत्रादिक्रमेण मधौविष्णुः माधवे अर्य्यमा शुक्रेविवस्वान्शुचौ दिवाकरः श्रावणेपर्जन्यः नभस्येवरुणः अश्वयुजेमित्रः कार्त्तिकेमार्त्तंडः मार्गशीर्षेअंडजः पौषेपूषा माघेभगःफाल्गुनेत्वष्टेति इतिभविष्योत्तरोक्तगोमयादिसप्तमीव्रतं अथोदकसप्तमीव्रतं उदकप्रसृतिपीत्वाक्रियते याचसप्तमी सेवोदकसप्तमीस्यात्सर्वदासर्वकामदेत्युदकसप्तमी वराटकासप्तमी हेमाद्रौ वराटत्रयमूल्येनयावदन्नादिलभ्यते तदेवभक्ष्यंकल्पयित्वा उपोषणंकुर्य्यादितिभविष्योत्तरे वराटकासप्तमीव्रतं अथसप्तमीमात्रेआदित्यमंडकव्रतं तत्ररक्तचंदनजेमंडलेसूर्यंसंपूज्य साहिरण्यंसवस्त्रंमंडकंदद्यात् तत्रमंत्रः आदित्यतेजसोत्पन्नंराज्ञीकरविनिर्मितंश्रेयसेभद्रविमलंप्रतीच्छापूपमुत्तमं प्रतिग्रहमंत्रः कामदंधनदंधर्म्यंपुत्रदंसुखदंतथा आदित्यप्रीतयेदत्तंप्रतिगृह्णामिमंडकं एवंप्रतिसंवत्सरंकर्त्तव्यमिति इत्यादित्यमंडकव्रतं माघशुक्लाष्टम्यां भीष्माष्टमीव्रतं नारदीये माघमासेसिताष्टम्यांभीष्मंसंतर्प्पयेद्द्विज संततिंप्राप्यविच्छिन्नामिच्छंश्चैवापराजयं पाद्मेपि माघमासिसिताष्टम्यांसतिलंभीष्मतर्पणं श्राद्धंचैवतुयेकुर्य्युस्तेस्युःसंततिभागिनइति अत्र श्राद्धंकाम्यं तर्पणंतुकाम्यंनित्यमपि ब्राह्मणाद्याश्चयेवर्णादद्युर्भीष्मायनोजलं संवत्सरकृतंतेषांपुण्यंनश्यति सत्तमेति इतिमदनरत्नवचनात् इदंचजीवत्पितृकेनापिकार्य्यं जीवत्पितापिकुर्वीततर्पणंयमभीष्मयोः

ततोविसृज्यतान्विप्रान्स्वयंभुंजीतवाग्यतः यएवंकुरुतेपार्थसप्तमीव्रतमादरात् नीरुजोरूपवान्वाग्मीशीलवान्जाय
तेनरः विशेषाद्दीर्घरोगेणग्रस्तःकुष्ठादिभिस्तुयः तेनकार्य्यंप्रयत्नेनव्रतमेतद्रुजापहं नह्यस्तिभास्करादन्यदोष
धरोगहानिदं भास्करैकगतिर्यस्तुसर्वभूतहितेरतः तस्यसंदर्शनात्स्पर्शाद्रोगहानिःप्रजायते कुतस्तुसूर्यभक्तानां
रोगदौर्गत्यसंभवः जायतेभरतश्रेष्ठप्रत्यक्षेपरमेष्ठिनि सप्तम्याप्रतिमासंतुजन्मव्रतधरोहियः उपवासीरवेर्भक्तः
सर्वभूतहितेरतः अष्टम्यांविप्रसहितोहविष्यंभोययेन्नरः एकादशीसमायस्मान्नित्यरूपातिसप्तमी सूर्यस्यमंडलं
भित्वायातिब्रह्मसनातनं येसप्तमीमुपवसंतिसितासितांवानानाक्षरैरहिमदीधितिमर्चयंति तेसर्वरोगरहिताःसुखि
नःसदेवभूत्वारवेरनुचराःसपुरेवसंति इदमुद्यापनयुक्तद्वादशसप्तमीव्रतंज्ञेयं अथभविष्यपुराणोक्तं सिद्धार्थकादि
सप्तमीव्रतं तदुक्तंहेमाद्रौ माघेवामार्गशीर्षेवाकार्य्याशुक्लार्थसप्तमीत्यादि तत्रजलेसिद्धार्थकंकृत्वाप्राशयेदिति ।सि
द्धार्थसप्तमीव्रतं अथात्रैवसूर्य्यारुणसंवादोक्ताःसप्तमीभेदाः अर्कसंपुटकैरेकाद्वितीयामरिचैस्तथा तृतीयानिंवप
त्रैश्चचतुर्थीफलसप्तमी सप्तमीकामिकाज्ञेयाविधिंतासांनिवोधमे शुक्लपक्षेरविदिनेप्रवृत्तेचोत्तरायणे पुन्नामध्येये
नक्षत्रेपूजयेच्चदिवाकरं उत्तरायणेमाघमासे पुन्नामनक्षत्राणिज्योतिःशास्त्रे हस्तोमैत्रस्तथापुष्योमृगशीर्षपु
नर्वसुः पुन्नामधेयनक्षत्राण्येतान्याहुर्मनीषिणइति आसांफलानि अर्कसंपुटकैर्वित्तममलंसाप्तपौरुषं मारि
चैःसंगमःस्यात्प्रियपुत्रादिभिःसदा सर्वेरोगाःप्रणश्यंतिनिंवपत्रैर्नसंशयः फलैश्चपुत्रपौत्राश्चदौहित्राश्चा
पिपुष्कलाः अन्नोदकंघृतंधान्यंसुवर्णंरजतंतथा तथायशोहिरण्यंचआरोग्यंसंततिर्नृप उपोष्यविजयांश
त्रूनराजाजयतिनिश्चितं साधयेत्सर्वकामानिविधिवद्युपासिता पुत्रादीन्सर्वानित्यर्थः अथविजयासप्तमी
व्रतंहेमाद्रौ भविष्योत्तरे माघमासेसितेपक्षेसप्तम्यांकुरुनंदन निराहारोरविंभक्त्यापूजयेद्विधिनानृप पूर्वोक्त

व्र०र०
माघ०
॥१८॥

सिसूर्यायेतिप्रपूजयेत् वाजपेयस्ययज्ञस्य यथोक्तंलभतेफलं सप्तम्यांचैत्रमासेतु वेदांशुरितिपूजयेत् उक्थ्याध्वरसमंपुण्यंनरःप्राप्नोत्यसंशयः वैशाखस्यतुसप्तम्यांधातारमभिपूजयेत् पशुबंध्वाध्वरंपुण्यंनरःप्राप्नोत्यसंशयम् ॥ ४ ॥ सप्तम्यांज्येष्ठमासेतुइंद्रमित्यभिपूजयेत् अश्वमेधफलावाप्तिर्जायतेनात्रसंशयः ॥ ५ ॥ तथाषाढस्यसप्तम्यांपूजयित्वादिवाकरं बहुसुवर्णस्ययज्ञस्यफलंप्राप्नोतिपुष्कलम् ॥ ६ ॥ आतपीतिश्रावणेचनाम्नादेवंप्रपूजयेत् सौत्रामणिफलंपार्थनरःप्राप्नोतिभारत ॥ ७॥ रविंभाद्रपदेमासिसप्तम्यामर्चयेच्छुचिः तुलापुरुषस्यसूक्तेनगुडेनफलमाप्नुयात् ॥ ८ ॥ अश्वयुक्शुक्लसप्तम्यांसवितारंप्रपूजयेत् गोसहस्रप्रदानस्यफलंप्राप्नोतिमानवः ॥ ९ ॥ कार्त्तिकेशुक्लसप्तम्यांसप्ताश्वंनामपूजयेत् योऽभ्यर्चयतिपुण्यात्मापुंडकस्यफलंभवेत् ॥ १० ॥ मार्गशीर्षेतथाभानुंपूजयित्वाविधानतः चतुर्णामपिवेदानांस्वाध्यायस्यफलंलभेत् भास्करंपौषमासेतुपूजयित्वाविधानतः राजसूयमखस्यापिफलभागीभवेन्नरः तथैवकृष्णसप्तम्यांनामपूजादिकंचयः सोपवासःप्रयत्नेन वर्षमेकं समाचरेत् पारितेनियमेपार्थयागंतत्रसमाचरेत् शुद्धभूमौशुभेदेशेरक्तचंदनलेपिते एकहस्तंद्विहस्तंवाचतुर्हस्तमथापिवा सिंदूरेणातिरागेणसूर्यमंडलमालिखेत् रक्तपुष्पैःपायसैश्चधूपैःकुंदुरकादिभिः संपूज्यदद्यान्नैवेद्यंविचित्रंघृतपाचितं पुरतःस्थापयेत्कुंभान्जलपूर्णान्सदक्षिणान् द्वादशात्रनृपश्रेष्ठरक्तवस्त्रान्सुचर्चितान् अग्निकार्यंततःकार्यंसम्यगचर्यहुताशनं आकृष्णेनेतिमंत्रेणसमिद्भिश्चार्कसंभवैः तिलैराज्यगुडोपेतैर्दद्यादष्टशताहुतीः दक्षिणाचततोदेयाब्राह्मणेभ्यः पृथक् पृथक् देयानिरक्तवासांसिद्वादशानांद्विजन्मनां द्वादशान्नप्रशंसंतिगावावस्त्रादिभूषिताः छत्रोपानद्युतंचैवमेकैकस्मैप्रदापयेत् वित्तहीनोनशक्नोति दातुंद्वादशधेनवः एकाह्यपिसुशीलाच रक्तवर्णापयस्विनी उपदेष्ट्रेप्रदातव्यावित्तशाठ्यमकुर्वता

म्यांसितायासमुपोषितः पूजयेद्भास्करंदेवंविश्वरूपंसनातनं आदित्यभास्कररवेभानोसूर्यदिवाकर प्रभाक
रेतिसंपूज्येदेवःसर्वेश्वरोरविः षष्ठ्यांचैवकृताहारःसप्तम्यामुपवासकृत् अष्टम्यांचैवभुंजीतएषएवविधिःस्मृतः
अनेनवत्सरंपूर्णंपूजयेद्विधिनारविं तस्यारोग्यंधनंधान्यमिहजन्मनिजायते अथास्यामेवरथसप्तमीव्रतं मदन
रत्नेआदित्यपुराणे आदित्यउवाच माघमासेतुसप्तम्यांशुक्लायांसमुपोषितः यःपूजयेतुमांभक्त्यातस्याहं
पुत्रतांव्रजे एवंचोभयसप्तम्यांमासिमासिसुरोत्तम यस्तुमांपूजयेद्भक्त्यासमैकमेकमादरात् समैकंवर्षमेकं प्रय
च्छामिसुतंतस्यह्यात्मनोंशसमुद्भवं वित्तंयशस्तथापुत्रमारोग्यंपरमंपदं माघमासेतुयोब्रह्मन्शुक्लपक्षेजितेंद्रियः
पाखंडान्पतितानन्यानजल्पन्विजितेंद्रियः उपोष्यविधिवत्षष्ठ्यांश्वेतमाल्यविलेपनैः पूजयित्वातुमांब्रह्मन्वीर
होमसमाचरेत् प्रीणयित्वाहरिंभक्त्याहाविर्भिःपद्मलोचनं वीरहोममग्निहोत्रं हरिरत्रादित्यः दध्योदनेनपय
सापायसेनद्विजांस्तथा अनेनादेशेषः तस्यैवकृष्णपक्षस्यषष्ठ्यांसम्यगुपोषितः तस्यैवेतिमाघमासस्य रक्तोत्पलैः
सुगंधाढ्यैरक्तपुष्पैश्चपूजयत् एवंयःपूजयेद्भक्त्यानरोमांविधिवत्सदा उभयोरपिदेवेंद्रसपुत्रंलभतेवरमिति पुत्र
सप्तमीव्रतं इयंमाघशुक्लसप्तमीमन्वादिः तत्रमन्वादिगणोक्तंश्राद्धादिविधेयम् अथमाघशुक्लसप्तम्या
रभ्य संवत्सरसाध्यंविशोकसप्तमीव्रतं हेमाद्रौ तत्रसूर्यंसंपूज्य अतैललवणंभुंजीत अस्यामेवारोग्यसप्तमी
व्रतं तत्रसप्तम्यांउपवासादिकंकृत्वा अष्टम्यांपारणंकुर्यादिति अथभविष्योत्तरोक्तं द्वादशसप्तमीव्रतंभविष्ये
श्रीकृष्णउवाच अथान्यत्तत्रवक्ष्यामिसप्तमीकल्पमुत्तमं माघमासात्समारभ्यशुक्लपक्षेयुधिष्ठिर सप्तम्यांकृतसं
कल्पोवर्षमेकंव्रतीभवेत् वरुणंमाघमासेतुभानुंसंपूज्यकारयेत् ब्रह्मकूर्चविधानंचयथाशक्त्यानृपोत्तम अष्टम्यां
भोजयेद्विप्रांस्तिलपिष्टगुडोदनैः अग्निष्टोमस्ययज्ञस्यफलंकृत्स्नमवाप्यते ॥ १ ॥ तद्वच्चफाल्गुनेमा

प्यतदुपरिसूर्यमावाह्य तत्रध्यानं द्विभुजंशंखचक्राढ्यंपद्मासनसमान्वितं मुहूर्त्तसमयेसम्यग्ध्येयंनारायणंशुभं रक्तगंधाक्षतपुष्पगुग्गुलागुरुधूपैः पायसान्न नैवेद्यं एवंषोडशोपचारैःसंपूज्य तदग्रेधातूनांरजनीचूर्णेनवा-ष्टदलंपद्मंविरचय्पूर्वादिक्रमेण रविं आदित्यं सवितारं मित्रं खगपतिं सूर्यं भास्करं मित्रं मध्येनारा-यणंपूजयित्वा भक्तिहीनंक्रियाहीनंमंत्रहीनंजगत्पते प्रसादात्तवसंपूर्णंव्रतंतत्त्वादिहास्तुमे इतिसंप्रार्थ्य स्ववाहु-मूलेरवौप्राप्तेसतिस्वेष्टंप्रयोजनं रविंसंप्रार्थ्य दक्षिणाशिरस्कंधौतुवस्त्रेणाच्छाद्यसुखंस्वपेत् यावदुल्लंघ्यभास्करो गच्छेत्तावत्स्वप्नेयत्पूर्वंमनोभिलाषितंकथयेत् ततउत्थायवालमुक्तासहितंगर्भंधातुरत्नपूर्णंदुकूलवेष्टितंसदक्षिणंस तांबूलंकूष्मांडंदद्यात् तदभावेमातुलिंगंकदंबंवा अकिंचनेनससारथिंरथंपंचवर्णकेनानिर्माययसौवर्णप्रतिमांपूर्व-वदर्चयेत् ततोरात्रौजागरणंकृत्वाप्रातस्तत्सर्वंगुरवेदत्त्वागांचदद्यात् ततइष्टजनैःसहभुंजीतएवंव्रतकर्त्ताइह पुत्रपौत्रानुत्पाद्यांतेसूर्यलोकंयास्यतीतिकथायां अत्रापिस्नानविधिरचलासप्तमीविधिनाज्ञेयः इतिरथसप्तमी व्रतविधानं अस्यामेवभविष्योत्तरोक्तरथांकसप्तमीव्रतं हेमाद्रौ माघमासीत्यादिसप्तम्यामुपोष्यभानुंपूजयि त्वावर्षांतेस्वर्णरथेसूर्यंसंपूज्यब्राह्मणायदद्यादितिरथांकसप्तमीव्रतं इयमेवमहासप्तमी अस्यांपूषाभिधान सूर्यपूजाव्रतं शुक्लायांमाघसप्तम्यांपूषानाममहारविः अदित्यांकश्यपाज्जज्ञेसहस्रकिरणोमहान् तस्मात्तं पूजयेत्तत्रसोपवासोजितेंद्रियः अर्घ्यैः पुष्पैस्तथाधूपैर्दीपैर्भक्ष्यैर्मनोरमैः गीतैर्नृत्यैस्तथावाद्यैर्होमैर्ब्राह्मणतर्पणैः अष्टम्यांचपुनर्भक्ष्यैर्भूयोमधुघृतादिभिः भक्ष्याणितानिदेयानिभक्षणीयानियानिवै इतिमाघशुक्लसप्तम्यांसूर्य

पूजाव्रतम्

अस्यामेववाराहोक्तमारोग्यसप्तमीव्रतं वराहउवाच कथयामिमहापुण्यंसर्वपापप्रणाशनं तथैवमाघसप्त

त्वयिमहाभुजः उत्पाद्यपुत्रान्पौत्रांश्चसूर्यलोकंप्रयास्यति तत्रस्थित्वाकल्पमेकंचक्रवर्त्तीभविष्यति श्रीकृष्णउवाच इतिसर्वंसमाख्यायक्षितिपायद्विजोत्तमः यथागतंजगामासौनृपःसर्वंचकारह यदादिष्टंद्विजेंद्रेणतत्सर्वंसंबभूवह एवंसचक्रवर्त्तित्वंप्राप्तवान्नृपनंदन श्रूयतेयस्तुमांधातापुराणेषुपरंतप यइदंशृणुयाद्भक्त्यायश्चापिपरिकीर्त्तयेत् तस्मैप्रतुष्यतेभानुर्यच्छतेवाभयंसदा एवंविधंरथवरंरथवाजियुक्तंहैमंचहेमशतदीधितिनासमेतं तथाच्च माघसितसप्तमिवासरेयः सोभग्नचक्रगतिरेवमहींभुनाक्ति इतिभविष्योत्तरेरथसप्तमीव्रतकथा यदासप्तमी-हस्तर्क्षयुतास्यात्तदामहापूर्वारथसप्तमीभवति ॥ तदुक्तंहेमाद्रौमत्स्यपुराणे इत्येषाकथितावीररथाख्यासप्तमीपरा महतीचसमाख्यातामहापातकनाशिनी तथाच शुक्लपक्षेतु सप्तम्यां यदार्क्षंतुकरोभवेत् तस्मात्सासुम-हापुण्या सप्तमीपापनाशिनी तस्यांसपूज्यदेवेशं चित्रभानुंदिवाकरं सप्तजन्मकृतात्पापान्मुच्यतेनात्रसंशयः यश्चोपवासंकुरुतेतस्यांनियतमानसः सर्वपापविशुद्धात्मासूर्यलोकेमहीयते इतिमाघशुक्लायांसप्तम्यांरथस-प्तमीव्रतं अस्याअनुष्ठानविधिरुद्यापनकौमुद्यां तत्रषष्ठ्यांप्रातः शुक्लतिलैर्नद्यादौस्नात्वा देवादीन्पूजयित्वासू-र्य्यालयंगत्वासूर्य्यंनत्वा पुष्पधूपाक्षतैः संपूज्य गृहमागत्यअतिथिपूजादिकंविधाय विद्यमानेदिने अतैलभोजनंस्वयमश्नीयात् रात्रौविप्रंसमाहूय नियमंकुर्य्यात् सप्तम्यांचनिराहारोभूत्वाभोगविवर्जितः भोक्ष्येष्टम्यां-जगन्नाथनिर्विघ्नंकुरुमेव्रतं इत्युच्चार्य्यसंकल्प्यजलंजलेक्षिपेत् विप्रंसंपूज्य भूमौस्वपेत्ततः सप्तम्यांप्रात अरु-णोदयवेलायां हरिद्रामलकचूर्णमृत्तिकाभिः सहस्नात्वा कृतावश्यकःसौरसूक्तंचजप्त्वा गोमयोपलिप्तायांभूमौ-नदीतीरेगृहांगणेश्वत्थमूलेतुलसीवनेवावस्त्रादिभिर्मंडपंकृत्वा तन्मध्येवेदिकातदुपरिधातूनांरजोभिः कुंकुमेन-वाअष्टदलंविधाय तदुपरि आरक्तवस्त्रप्रसार्य्योपरिएकचक्रतुरंगान्वितंसौवर्णंसोपस्करंरथं अशक्तौ राजतंसंस्था

चित्रितं कांचनंराजतंवाथहयसारथिसंयुतं ततोमध्याह्नसमयेकृतस्नातादिकोव्रती अतिर्यग्वीक्षमाणस्तुपाखंडाला
पवर्जितः सौरसूक्तंजपन्प्राज्ञः समागच्छेत्स्वमालयं निवृत्तानन्यकार्य्यस्तुकृत्वाब्राह्मणवाचनं वस्त्रमंडापिकामध्ये
स्थापयित्वारथोत्तमं कुंकुमेनसुगंधेनचर्चयित्वासमंततः मालाभिःपुष्पदीपानांसमंतात्परिवेष्टयेत् धूपेनागुरुमि
श्रेणधूपयित्वातथोपरि रथेसंस्थापयेद्भानुंसर्वलक्षणलक्षितं वित्तानुरूपंहेमंचवित्तशाठ्यविवर्जितः शाठ्याद्व्रज
तिवैकल्पंवैकल्प्याद्विकलंफलं ततोदेवंसमभ्यर्च्यसरथंसहसारथिं पुष्पैर्धूपस्तथागंधैर्वस्त्रालंकारभूषणैः फलै
र्नानाविधैर्भक्ष्यैर्नैवेद्यैर्घृतपायसैः पूजयेद्भास्करंभक्त्यामंत्रैरेभिस्त्रिभिःक्रमात् भानोदिवाकरादित्यमार्त्तंडजगतां
पते अपांनिधेजगद्रक्षभूतभावनभास्कर प्रणतार्त्तिहराचिंत्यविश्वाचिंतामणेप्रभो विष्णोहंसादिदेवेशआदि
मध्यांतकारक भक्तिहीनंक्रियाहीनंमंत्रहीनंजगत्पते प्रसादात्तवसंपूर्णमर्चनंतदिहास्तुमे एवंसंपूज्यदेवेशं
प्रार्थयेत्स्वमनोगतं ददातिप्रार्थितोभानुर्भक्त्यासंतोषितोनरैः वित्तहीनोपिविधिनासर्वमेतत्प्रकल्पयेत् रथंस
सारथिसाश्वंवर्णकैर्भित्तिलेखितं सौवर्णंचतथाभानुंयथाशक्त्याप्रकल्पितं प्रागुक्तेनविधानेनपूजयित्वासुविस्तरं
जागरंकारयेद्रात्रौगीतवादित्रनिःस्वनैः प्रोक्षणीयैर्विचित्रैश्चपुण्याख्यानकथादिभिः रथयात्रांप्रपश्येतभानो
रायतनंश्रितः अनिमीलितनेत्रस्तुनयेत्तांरजनींबुधः प्रभातेविमलेस्नानःकृतकृत्यस्ततोद्विजान् अर्चयेद्वि
विधैःकामैर्दानैर्वासोविभूषणैः अश्वमेधेनतुल्यंस्यादिदंब्रह्मविदोविदुः अतोदेयानिदानानियथाशक्त्याविचक्षणैः
रथंचगुरवेदद्यात्सर्वोपस्करसंयुतं रक्तंचवस्त्रयुगलंरक्तधेनुसमन्वितं एवंचीर्णेव्रतेराजन्किंनाप्नोतिजगत्त्रये तस्मा
त्सर्वप्रयत्नेनकुरुत्वंरथसप्तमीं येनारोगोभवेत्पुत्रस्त्वदीयोनृपसत्तम व्रतस्यास्यप्रभावेनप्रसादाद्भास्करस्यच
भविष्यतिमहातेजामहाबलपराक्रमः भुक्त्वाभोगान्सुविपुलान्कृत्वाराज्यमकंटकं दत्त्वासौरथसप्तम्यांमृते

सप्रणवनाममंत्रैः संपूज्यविसृज्यचस्वगृहमागत्य तत्रताम्रपात्रेथवामृण्मयेघृतगुडयुततिलपिष्टयुतंसौवर्णं ताम्रपत्रंकर्णाभरणमिति भविष्योत्तरे रक्तवस्त्रेणाच्छाद्यसंपूज्य ब्राह्मणान्क्षालयेत् ततोब्राह्मणंसंपूज्य तत्सर्वंनिवेदयेत् तत्रमंत्रः आदित्यस्यप्रसादेन प्रातःस्नानफलेनच दुष्टदौर्भाग्यदुःखघ्नंमयादत्तंहितालकं इतिपठित्वा निवेदयेत् ततःसमग्रंदिनंहृदिभास्करंध्यायन् क्षपयित्वा बंधुजनैः सहभुंजीत इत्यचलासप्तमीव्रतविधिः अस्यामेवरथसप्तमीव्रतं भविष्योत्तरे कथंसाक्रियतेकृष्णमनुष्यैरथसप्तमी चक्रवर्त्तित्वफलदायाविख्यातात्वया मम श्रीकृष्णउवाच आसीत्कांबोजविषयेयशोवर्मानराधिपः वृद्धेवयसितस्यासीत्सर्वव्याधियुतःसुतः तत्कर्मपाकंसोपृच्छद्विनीतोद्विजपुंगवं सचाहराजन्वैश्योयंक्षपणःपूर्वजन्मनि ददर्शरथसप्तम्यांक्रियमाणंव्रतंनृप व्रतदर्शनमाहात्म्यादुत्पन्नोजठरेतव अदाताविभवेतस्मात्तेनायंव्याधितोभवत् ततःसराजापप्रच्छकिमेतस्यविधीयतांद्विजउवाच यस्यसंदर्शनाज्जातःपुत्रोयंतवसद्मनि तदेवक्रियतांराजन्रथसप्तमिसंज्ञितं व्रतंपापहरंयेनचक्रवर्त्तित्वमाप्यते राजोवाच ब्रूहिविप्रव्रतंकृत्स्नंसविधानंसमंत्रकं ईश्वराणांदरिद्राणांसर्वसंपत्प्रदायकं द्विजउवाच शुक्लपक्षेतुमाघस्यपष्ठ्यामामंत्रयेद्गृही स्नानंशुक्लतिलैःकार्यं नद्यभावेतुकुत्रचित् विमलेसलिलेराजन्विधितद्वर्णधर्मतः देवादीन्पूजयित्वातुगत्वासूर्यालयंततः सूर्यंसम्यङ्नमस्कृत्य पुष्पधूपाक्षतैःशुभैः आगत्यभवनंपश्चात्पंचयज्ञांश्चनिर्वपेत् संतोष्यातिथिभृत्यांश्चबालवृद्धाश्रितान्स्वयं विद्यमानेदिनेश्नीयाद्वाग्यतः स्नेहलवर्जितं रात्रौ विप्रंसमाहूयविधिज्ञंवेदपारगं संपूज्यनियमंकुर्य्यात्सूर्य्यमाधायचेतसि सप्तम्यांतुनिराहारोभूत्वाभोगविवर्जितःभोक्ष्येष्टम्यांजगन्नेत्रनिर्विघ्नंतत्रमेकुरु इत्युच्चार्य्यनृपश्रेष्ठतोयंतोयेषुनिक्षिपेत् ततोविसृज्यतंविप्रंस्वपेद्भूमौजितेंद्रियः ततःप्रातःसमुत्थायकृतावश्यःशुचिर्नरः कारयित्वारथंदिव्यंकिंकिणीजालमालिनं सर्वोपस्करसंयुक्तंरत्नैः सर्वांग

नमः पूज्याः प्रणवपूर्वास्तु नमस्कारयुतास्ततः पुष्पैः सुगंधधूपैश्च पृथक्केनयुधिष्ठिर विसर्गवस्त्रसंवीतस्त्वस्थानंगम्यता
मिति विसर्ज्यतेसहस्त्रांशौसमागम्यस्वमालयं ताम्रपात्रेयथाशक्त्यामृण्मयेवाथशक्तिमान् स्थापयेत्तिलपिष्टंचसघृतं
सगुडंतथाकांचनंतालकंकृत्वाअशक्तास्तिलपिष्टकंसंछाद्यरक्तवस्त्रेणपुष्पैर्धूपैरथार्चयेत् ततस्तंचालयेद्विप्रंदद्यान्मं
त्रेणतालकं आदित्यस्यप्रसादेन प्रातःस्नानफलेनच दुष्टदौर्भाग्यदमनंमयादत्तंतुतालकं पूजयित्वोपदेष्टारं
विप्राननन्यांश्चपूजयेत् ततोदिनेसमग्रेचभास्करध्यानतत्परः ताएवचकथाः शृण्वन्नन्यावाधर्मसंहिताः पाखं
डादिभिरालापंदर्शनस्पर्शनादिकं वर्जयेत्क्षपयेत्प्राज्ञस्ततोवंधुजनैः सह एतत्तेकथितंपार्थरूपसौभाग्यकारकं
अचलासप्तमीस्नानंसर्वकामफलप्रदं इतिपठतियइत्थंयःशृणोतिप्रसंगा त्कलिकलुषविनाशंसप्तमीस्नान
मेतत् इदमपिचजनानांयोददातिप्रयत्नात्सुरसदनगतोसौमोदतेचाप्सरोभिः इतिभविष्योत्तरोक्तमचलासप्त
मीव्रतम् ॥ अथोद्यापनकौमुदीप्रोक्तंसंक्षेपेणाचलासप्तमीविधानं तत्रमाघशुक्लषष्ठ्यां प्रातःस्नात्वा देशका
लौसंकीर्त्यममाखिलपापक्षयपूर्वकरूपसौभाग्यसर्वकामफलप्राप्तिद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थ मचलासप्तमीव्रतंक
रिष्यइतिसंकल्प्य भास्करंसंपूज्यस्वयमेकभक्तंकुर्य्यात् ततः सप्तम्यांसुगंभीरंजलाशयंतडागंदेवखातंन
दींवागत्वा नकेनापिचलितं जलमिक्षुदंडेन चालयित्वा सौवर्णेराजतेताम्रमयेपात्रेअशक्तावलावु
मये कौसुंभरंजितवर्त्तितिलतैलप्रज्वालितंदीपंसंस्थाप्य सप्तार्कपत्राणिसप्तवदरीपत्राणिचसिरसिधृत्वाभास्करं
ध्यायन् इमंमंत्रमुदीरयेत् नमस्तेरुद्ररूपायरसानांपतयेनमः वरुणायनमस्तुभ्यंहरिवासनमोस्तुते इत्यु
क्त्वाजलेदीपंन्यसेत् ततः स्नात्वा देवताःसंतर्प्य तत्तीरेचंदनेनाष्टदलंविलिख्य तत्रपूर्वादिक्रमेण रविं १
भानुं २ विवस्वंतं ३ भास्करं ४ सवितारं ५ अर्कं ६ प्रभाकरं ७ सहस्त्रकिरणं मध्यउमासहितंशिवं

कुलश्रेष्ठसागरस्यविलासिनी सावसिष्ठाश्रमंपुण्यंजगामगजगामिनी वसिष्ठमुनिमासीनंप्रणम्यानतकंधरा
कृतांजलिपुटाभूत्वाप्राहेदंजगतोहितं मयानदत्तंनहुतंनोपवासव्रतंकृतं भक्त्यासंपूजितःशंभुः स्वामिन्शार्ङ्गध
रोनच सांप्रतंतप्यमानायाव्रतंकिंचिद्दिशस्वमे येनदुःखांवुपंकौघादुत्तरामिभवार्णवं एतत्तस्याश्चवहुशःश्रु
त्वातिकरुणंवचः कारुण्यात्कथयामासवसिष्ठोमुनिसत्तमः वासिष्ठउवाच माघस्यसितसप्तम्यांसर्वकामफल
प्रदं रूपसौभाग्यजननंस्नानंकुरुवरानने कृत्वाषष्ठ्यामेकभक्तंसप्तम्यांनिश्चलंजलं रात्र्यंतेचालयेथास्त्वंद
त्त्वाशिरसिदीपकं माघस्यासितसप्तम्या मचलाचालितंचयत् जलंमलानांसर्वेषांस्मृतंप्रक्षालनंततः वसिष्ठव
चनंश्रुत्वातस्मिन्नहनिभारत चकारेंदुमतीस्नानंदानंसम्यग्यथाविधि स्नानस्यास्यप्रभावेनभुक्त्वाभोगान्यथे
प्सितान् इंद्रलोकेप्सरामध्येनायकात्वमुपागता अचलासप्तमीस्नानंकथितंतेविशांपते सर्वपापप्रशमनंसु
खसौभाग्यवर्द्धनं ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ सप्तमीस्नानमाहात्म्यंश्रुतंकृष्णविशेषतः सांप्रतंश्रोतुमिच्छामिविधिं
मंत्रसमन्वितं श्रीकृष्णउवाच एकभक्तेनसंतिष्ठेत्षष्ठ्यांसंपूज्यभास्करं सप्तम्यांतुप्रतिप्रातःसुगंभीरंजलाशयं
सरित्सरस्तडागंवा देवखातमथापिवा सुखावगाहमन्वेष्टंदुष्टसत्वैरदूषितं व्यालांवुपक्षिभिश्चैवजलगैर्मत्स्यक
च्छपैःनकेनचाल्यतेयावत्तावत्स्नानंसमाचरेत् सौवर्णेराजतेपात्रेभक्त्यालांवुमयेतथा तैलवर्त्तिस्तुदातव्यामहारंज
नरंजिता महारंजनंकौसुंभं समाहितमनाभूत्वादत्त्वाशिरसिदीपकं भास्करंहृदयेध्यात्वाइमंमंत्रमुदीरयेत् नम
स्तेरुद्ररूपायरसानांपतयेनमः वरुणायनमस्तेस्तुहरिवासनमोस्तुते जलोपरितरेद्दीपंस्नात्वासंतर्प्यदेवताः चं
दनेनालिखेत्पद्ममष्टपत्रंसकर्णिकं मध्येशिवंसपत्नीकंप्रणवेनसमन्वितं शाक्रेदलेरविः पूज्यो भानुश्चैवानलेतथा
याम्येविवस्वान्नैर्ऋत्येभास्करंपूजयेद्बुधः पश्चिमेसवितापूज्यातथार्कश्चानिलेदले सौम्येसहस्रकिरणःशैवेसर्वात्मने

लकंठासाजटाखंडेंदुभूषिता इभरुथासप्तमीगौ[illegible]नुजावज्रपात्रिणीति उभयसप्तमीध्यानं ततोनित्यविधिं निर्वर्त्य चंदनेनाष्टपत्रकमलंविलिख्यतत्कर्णिकायांप्रणवसहितंसपत्नीकंशिवंसंपूज्यपूर्वादिदलेषु रविं भानुंविव स्वंतंभास्करंसवितारं अर्कं सहस्रकिरणंसर्वात्मानं क्रमेण प्रणवादिनमोंतनामभिर्वस्त्रादिभिः संपूज्यस्वस्था नंगम्यतामितिविसृजेत् ततस्ताम्रदिपात्रकांचनंकर्णाभरणं घृतगुडतिलपिष्टसहितं अशक्तश्चेत्तिलपिष्टजंसं स्थाप्यरक्तवस्त्रेणाच्छाद्यपुष्पादिभिःसंपूज्य ब्राह्मणे स्वस्तिवाचनंकारयित्वाब्राह्मणायदद्यात् तत्रमंत्रःआदित्य- स्यप्रसादेनप्रातःस्नानफलेनच दुष्टदौर्भाग्यदुःस्वप्नंमयादत्तंतुतालकमिति ततोगुरुंसंपूज्य सूर्यंध्यायन्विप्रान्सं भोज्यस्वयंभुंजीतइतितालकदानं ततःससारथिरथंवर्णकैर्विलिख्य तथायथाशक्तिस्वर्णादिघटितंभानुंसं पूज्यदद्यात् इतिरथदानविधिः अत्रान्योपिविशेषः कथायांद्रष्टव्यःइयंमन्वादिः शुक्लपक्षस्थत्वात् पौर्वाह्णिकी ग्राह्यामाघस्यमलमासत्वेमन्वादिकश्राद्धमुभयत्रापिकार्यं मन्वादिकमितिपूर्वोक्तवचनात् अस्यांकाशीखंडेविशे षउक्तःलोलार्केरथसप्तम्यांस्नात्वागंगादिसंगमे सप्तजन्मकृतैःपापैर्मुक्तोभवतितत्क्षणादिति पद्मयोगोप्यत्रस तिसंभवेज्ञेयःसचनिर्णयामृतेप्रोक्तःषष्ठीचसप्तमीचैववारश्चेदंशुमालिनः योगोयंपद्मकोनामसूर्यकोटिग्रहैःसमइति अथभविष्योत्तरोक्ताऽचलासप्तमीव्रतकथा युधिष्ठिरउवाच अध्रुवेणशरीरेणसुपुष्टेनापिकिंफलं माघस्नानंविना देवत्वयोक्तंयदुनंदन प्रातःस्नानासमर्थंतु शरीरंयस्यदेहिनः किंतेनवदकर्तव्यंमाघेसंसारभीरुणा सौकुर्य्या च्छरीरस्यअवलत्वात्तथैवच कथंस्त्रियःसुरूपास्युः सुभगाःसुप्रजास्तथा पुण्यस्यमहतश्चैवसर्वमेतत्फलंयतः अल्पायासेनसुमहद्येनपुण्यमवाप्यते स्त्रीभिर्माघममब्रूहिस्नानमेकंजगद्गुरो श्रीकृष्णउवाच श्रूयतांभरतश्रेष्ठर हस्यंमुनिभाषितं यन्मयाकस्यचिन्नोक्तमचलासप्तमीव्रतं वेश्याचेंदुमतीनामरूपौदार्य्यगुणान्विता आसीत्कुरु

तस्मान्माघस्नानंसूर्य्योदयेकर्त्तव्यं अचलासप्तमीस्नानंत्वरुणोदयएवेतिसिद्धांतः यत्तुदिवोदासीये अचलासप्त
मीदुर्गाशिवरात्रिर्महान्नरः द्वादशीवत्सपूजायांसुखदाप्राग्युतासदेतिषष्ठीयुक्तमुक्तं तद्यदिपूर्वेह्निषष्ठीघटिकाद्वयं
सप्तमीचपरेद्युःक्षयवशादरुणोदयात्पूर्वंसमाप्यतेतत्परंज्ञेयं तत्रषष्ठ्यांसप्तमीक्षयंप्रवेश्यारुणोदयेस्नानंकर्त्तव्यं इ
यंचप्रयागेप्रशस्ता अरुणोदयवेलायांशुक्लामाघस्यसप्तमी प्रयागेयदिलभ्येतकोटिसूर्य्यग्रहैःसमेतिवचनात् तथा
माघमासिसितपक्षेसप्तमीकोटिभास्करा कुर्य्यात्स्नानार्घ्यदानाभ्यामायुरारोग्यसंपदइतिइदंचस्नानंतिथ्यादि
संकीर्त्यसप्तार्कपत्राणिसप्तवदरीपत्राणिचसुवर्णादिपात्रस्थतिलतैलकुसुंभवर्त्तिप्रज्वालितंदीपंचाशिरसिकृत्वाइक्षु
दंडेनजलंचालयित्वाभास्करंहृदयेध्यात्वा नमस्तेरुद्ररूपायरसानांपतयेनमः वरुणायनमस्तेस्तुहारिवासनमोस्तुते
इतिश्लोकंपठित्वा दीपंप्रवाहेविसृज्यशुक्लतिलैरंगोद्वर्त्तनंकृत्वास्नानंकर्तव्यं दिवोदासीयेमदनरत्नेतुइक्षुदंडेनजलंचा
लयित्वा सप्तार्कपत्राणिसप्तवदरीपत्राणिचाशिरसिकृत्वा वक्ष्यमाणमंत्रैःस्नात्वातिलपिष्ठमयापूपैर्हेमंसूर्य्यंसं
पूज्य विप्रायदद्यादित्युक्तं स्नानमंत्राश्चकाशीखंडे यद्यज्जन्मकृतंपापंमयासप्तसुजन्मसु तन्मेरोगंचशोकंच
माकरीहंतुसप्तमी एतज्जन्मकृतंपापंयच्चजन्मांतरार्जितं मनोवाक्कायजंयच्चज्ञाताज्ञातंचयत्पुनः इतिसप्तवि
धंपापंस्नानान्मेसप्तसप्तिके सप्तव्याधिसमाकीर्णंहरमाकरिसप्तमीति एतन्मंत्रजपंजप्त्वास्नात्वापादोदकं
नरःकेशवादित्यमालोक्यनरोनिष्कलुषोभवेत् ततोऽर्घ्यंदद्यात् सचसौरागमेप्रोक्तःअर्कपत्रैस्सवदरैर्दूर्वाक्षतसचं
दनैः अष्टांगविधिनाचार्घ्यंदद्यादादित्यतुष्टये अर्घ्यदानमंत्रोमदनरत्ने सप्तसप्तिवहप्रीतसप्तलोकप्रदीपन
सप्तम्यासहितोदेवगृहाणार्घ्यंदिवाकरेति ततःसप्तमीप्रार्थना जननीसप्तलोकानां सप्तमीसप्तसप्तिके सप्त
व्याहृतिकेदेविनमस्तेसूर्यमंडल इति अत्रसप्तमीध्यानं ताम्रवर्णाज्यपात्रासाहयस्थासप्तमीमतेति नीलकुंत

ल्माप्नुवंति इतिभविष्योत्तरेमाघशुक्लामंदारषष्ठीव्रतम् ॥ अथमाघशुक्लसप्तमीकृत्यानि नारदीये माघस्यशु
क्लसप्तम्यामचलाख्यंव्रतंस्मृतं त्रिलोचनाजयंतीयंसर्वपापहरास्मृता रथाख्यासप्तमीचेयंचक्रवर्तित्वदायिनी
अस्यांसमर्च्यसवितुःप्रतिमांतुहैमींहेमाम्बराश्वरथगांतुददेत्सहेमां योभावभक्तिसहितःसगतोहिलोकंशंभोःप्र
सादतइहापिचभुक्तभोगः भास्करीसप्तमीचेयंकोटिभास्वद्ग्रहोपमा अरुणोदयवेलायामस्यांस्नानंविधीयते अ
र्कस्यबदर्याश्चसप्तसप्तदलानिच विधायशिरसिस्नायात्सप्तजन्माघनाशनं पुत्रप्रदंव्रतंचात्रप्राहादित्यःस्वयं
प्रभुः योमाघसितसप्तम्यांपूजयेन्मांविधानतः तस्याहंपुत्रतांयास्येस्वांशेनभृशतोषितः तस्यांजितेंद्रियोभूत्वा
समुपोष्यदिवानिशं पूजयेदपरेचाह्निहोमंकृत्वाद्विजांस्तथा दध्योदनेनपयसापायसेनचभोजयेत् अनेनविधि
नायस्तुकुरुतेपुत्रसप्तमीं लभतेसतुसत्पुत्रांचिरायुषमनामयं इयमचलासप्तमीत्रिलोचनाजयंतीत्युक्तंभविष्यो
त्तरे माघस्यशुक्लपक्षेतुसप्तमीसात्रिलोचना जयंतीनामसाप्रोक्तासर्वपापहरातिथिरिति मत्स्यपुराणे यस्यां
मन्वंतरस्यादौ रथमापदिवाकरः जयंतीनामसाप्रोक्ताशुक्लामाघस्यसप्तमीति सास्नानादावरुणोदयव्यापिनी
ग्राह्या सूर्यग्रहणतुल्यातुशुक्लामाघस्यसप्तमी अरुणोदयवेलायांतस्यांस्नानंमहाफलमितिविष्णूक्तेः दिनद्वये
ऽरुणोदयेचेत्पूर्वैवषण्मुन्योरितियुग्मवाक्यादितिभट्टोजिदीक्षिताः अयंचस्नानकालोरुणोदये येमाघेस्नानंकुर्वंतितता
न्प्रत्येव अन्यान्प्रतितुसूर्योदयएव माघमासस्यसप्तम्यामुदयत्येवभास्करे विधिवत्तत्रचस्नानंमहापातकनाश
नामित्यपरार्केविष्णूक्तेरित्युक्तंतन्मृग्यं मदनरत्नादिसर्वप्राचीननवीनग्रंथेष्वेतद्वचनस्यानुपलंभात् तद्ग्रंथविरो
धाच्चमाघस्नानकालस्तुसूर्य्योदयएव खमुद्गच्छतिभास्करइति माघमासेरटंत्यापःकिंचिदभ्युदितेरवाविति यो-
माघमास्युषसिसूर्यकराभितप्तेस्नानंसमाचरतीत्यादि नारदीयभविष्योत्तरप्रभृतिवचनडिंडिमस्यजागरूकत्वात्

कृत्यं माघशुक्लषष्ठीअरुणाख्योक्तानारदीये माघेमासेसितापष्ठीसारुणाख्यास्मृताशुभा तस्यामरुणमभ्य
र्च्यविष्णुरूपंसनातनं रक्तैर्गंधांशुकैः पुष्पै नैवेद्यैःपुष्पधूपकैः सम्यगभ्यर्च्यविधिव द्यदत्र।विलिखेन्नरः
ततश्चायत्नतोभूयात्मोदतेतत्प्रसादतः इयंमंदारषष्ठी भविष्योत्तरे ॥ * ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥
शृणुपार्थप्रवक्ष्यामिसर्वपापप्रणाशिनीं सर्वकामप्रदांषष्ठींनाम्नामंदारसंज्ञितां माघस्यमलपक्षेतुपंचम्यांल-
घुभुङ्नरः दंतकाष्ठंततःकृत्वास्वपेद्भूमौजितेंद्रियः सर्वभोगविहीनस्तुषष्ठीमुपवसेन्नरः प्राप्यानुज्ञां
द्विजश्रेष्ठान्मंदारंप्राशयेन्निशि मंदारोराजार्कवृक्षः ततःप्रातःसमुत्थाय कृतस्नानःपुनर्द्विजान् संपूज्य
संहतंकृत्वामंदारकुसुमाष्टकं सौवर्णंपुरुषंतद्वत्पद्महस्तंसुशोभनं पद्मंकृष्णतिलैःकृत्वाताम्रपात्रेदलाष्टकं पू
ज्यमंदारकुसुमैर्भास्करायेतिपूर्वतः नमस्कारेणतद्वच्चसूर्य्यायेत्यनलेदले दक्षिणेतद्वदर्काययज्ञेशायचनैर्ऋते
पश्चिमेवसुधाम्नेतिवायव्येयंचभांडवे कृष्णायोत्तरतःपूज्यश्चानंदायेशानकेदले कर्णिकायांचपुरुषंपूज्यसर्वात्म
नाहरिं शुक्लवस्त्रैसमावेष्ट्यभक्ष्यमाल्यफलादिभिः एवमभ्यर्च्यतत्सर्वमुपाध्यायेनिवेदयेत् भुंजीतातैलवणं
वाग्यतःप्राङ्मुखोनिशि अनेनविधिनासर्वंसप्तम्यांमासिमासिच कुर्य्यात्संवत्सरंयावद्वित्तशाठ्यविवर्जितः
एतदेवव्रतांतेतुविधायकलशोपरि रवियुक्तंद्विजेंद्रायदातव्यंभूतिमिच्छता रवियुक्तंसौवर्णरवियुक्तामित्यर्थःनमो
मंदारनाथायमंदारभवनायच त्वंरवेतारयस्वास्मान्नतास्मात्संसारसागरात् विधिनानेनयःषष्ठींमंदारभवसंज्ञितां-
विपाप्मासुमुखीमर्त्यो मृतःस्वर्गेमहीयते इमामघौघपटलध्वांतोद्वासनदीपिकां प्रगृह्यगच्छन्संसारगर्तायां
नस्खलेन्नरः मंदारषष्ठींविख्यातांवांछितार्थफलप्रदां यःपठेच्छृणुयाद्वापिसोपिपापैःप्रमुच्यते षष्ठीमुपोष्य
तिलपंकजकर्णिकायांसंपूज्यभास्करमहासुरवृक्षपुष्पैः यत्प्राप्नुवंतिपुरुषानहितत्कदाचिद्गोभूहिरण्यतिलदाःफ

व्र०र०
माघ०
॥१२॥

तत्प्रसादाद्दंतिनःसदा दंतिनोगणेशस्य कृत्वोपवासंयस्तस्यांपूजयेद्विघ्ननायकं तस्यहोमादिकंकर्मभवेत्साह स्त्रिकंनृप लवणंगुडपूपांश्चघृताक्तांस्त्वथभारत दत्त्वाभक्त्यैवविघ्नेशेफलंसाहस्त्रिकंलभेत् विशेषतस्तथारा जन्पूजयेत्स्वगुरुंनृप गुडलवणघृतैर्वीरसदास्यांकुरुनंदन इतिभविष्योत्तरोक्तंशांतिचतुर्थीव्रतं नारदीयेपि इदं गौरीव्रतंविप्रसौभाग्यारोग्यवर्द्धनं प्रतिवर्षंप्रकर्तव्यंनारीभिश्चनरैस्तथा ढुंढिव्रतंपरैःप्रोक्तंकश्चित्कुंडव्रतंस्मृतं ललिताव्रतमित्यन्यैःशांतिव्रतमथापरैः स्नानंदानंजपोहोमः सर्वमस्यांकृतंनरैः भवेत्सहस्त्रगुणितंप्रसादाद्दं-तिनःसदेति ॥ * ॥ माघशुक्लपंचमीश्रीपंचमी माधवमतेइयंपूर्वाग्राह्या हेमाद्रिमतेपरा तत्रमदनंसंपूज्यवसं-तोत्सवारंभःकार्य्यइतिनिर्णयामृते अतएवेयंवसंतपंचमीतिभट्टोजिदीक्षिता अत्रादौरतिकामपूजनंश्रीपूजापू र्वंकृत्वाततोवसंतोत्सवारंभःकार्य्यः पुराणसमुच्चये माघेमासिसुरश्रेष्ठशुक्लायांपंचमीतिथौ रति कामौतुसंपूज्यकर्तव्यःसुमहोत्सवः दानानिचप्रदेयानिकर्तव्यः सुमहोत्सवः तथाश्रीपूजनंकार्य्यंते नतुष्यतिमाधवइति तिथितत्त्वेभविष्योत्तरे माघशुक्लमधिकृत्य चतुर्थीवरदानामतस्यांगौरीसुपूजिता सौभाग्यमतुलंकुर्य्यात्पंचम्यांश्रीरपिश्रियं हेमाद्रौभविष्ये माघेशुक्लचतुर्थ्यांतुवरमाराध्यचश्रियः पंचम्यां कुंदकुसुमैःपूजांकुर्य्यात्समृद्धये अथरतिकामयोर्ध्यानं हेमाद्रौ शुभारतिःप्रकर्तव्यावसंतोज्ज्वलभूषणा नृत्य मानाशुभादेवसिमस्ताभरणैर्युता वीणावादनशीलाचमदकर्पूरचर्चिता कामदेवस्तुकर्त्तव्योरूपेणाप्रतिमोभुविअ्र ष्टवाहुःसकर्तव्यःशंखपद्मविभूषणः चापवाणकरश्चैवमदाद्रांचितलोचनः रतिःप्रीतिस्तथाशक्तिर्मदशक्तिस्तथो ज्ज्वलाचतस्त्रस्तस्यकर्त्तव्याःपत्न्योरूपमनोहराः चत्वारस्तुकरास्तस्यकार्य्याभार्य्यास्तथोपगाः केतुश्चमकरःका र्यःपंचवाणमुखोमहानिति अत्रश्रीपूजनंमार्गशुक्लपंचम्योक्तमनुसंधेयं ॥ इतिमाघशुक्लाश्रीपंचमीवसंतपंचमी

स्यग्भक्त्यासमाहितैः कुंकुमालक्तकाभ्यांचरक्तसूत्रैःसकुंडकैः अर्घ्यैःपुष्पैस्तथाधूपैर्दीपैर्वलिभिरेवच गुडार्द्र
काभ्यांपयसालवणेनाथपालकैः पूज्यास्त्रियश्चाविधवास्तथाविप्रास्सुलोचनाः सौभाग्यवृद्धयेपश्चाद्भोक्तव्यं
बंधुभिःसहेतिकुंडकैर्मृद्भांडाविशेषैरित्यर्थः अविधवाइत्यनेनसधवाःकुमार्य्यश्चसंगृहीता इतिगौरीचतुर्थीव्रतं
देवीपुराणेत्वियंकुंडचतुर्थीत्युक्तं माघमासेतुसंप्राप्तेचतुर्थीकुंडसंज्ञिता उपोष्यसासुरश्रेष्ठततोराज्यंभविष्यति
सर्वोपहारसंयुक्तंसर्वोपस्करमाहरेत् पुष्पपत्रफलंनालंकंदमूलानियानिच वन्यानिचैवधान्यानितद्देयानिविशेषतः
त्वक्टारचारुवीजानिनवानिपल्लवानिच वलभद्रवल्लभंशाकंलवणंगुडशर्करा खंडजीरककुस्तुंबुधान्यानिविविधा
निचदातव्यानिसुरश्रेष्ठकन्यकानांतुभक्तितः अर्घ्यपात्रंतथाभांडंमृण्मयानिविशेषतःउद्दिश्यदापयेद्देवींप्रीयतांमेस.
दाइति अनेनाविधिनाशक्रसौभाग्यंपुत्रसंततिः वर्द्धतेनात्रसंदेहोनान्यथाममभाषितं इतिदेवीपुराणोक्तंकुंडच
तुर्थीव्रतं माघशुक्लचतुर्थ्याःवुद्धिपूजोक्ताकाशीखंडे इयमेवातिलचतुर्थीत्युच्यते माघशुक्लचतुर्थ्यांतुनक्तंव्रतपरायणाः
येत्वांवुद्धिमर्चयंतितेघ्न्याःस्युरसुरद्रुहां विधायवार्षिकींयात्रांचतुर्थींप्राप्यतापसीं तपोमाघस्तस्येयंतापसीचतुर्थी
त्यर्थः शुक्लांशुक्लतिलैर्वध्वाप्राश्नीयाल्लड्डुकान्व्रती तांयात्रांनात्रयःकुर्य्यान्नैवेद्यांतिललड्डुकैः उपसर्गसहस्रैस्तु
सहंतव्योममाज्ञया होमंतिलाज्यद्रव्येणयःकरिष्यतिभक्तितः तस्यांचतुर्थ्यांमंत्रज्ञस्तस्यमंत्रःप्रसेप्सतीति तथाच
माघेमासेचतुर्थ्यांतुतस्मिन्कालेउपोषितः अर्चयित्वातुयोदेवींजागरंतत्रकारयेदिति त्रिस्थलीसेतौलैंगेपि तिथि
तत्त्वेभविष्योत्तरे माघशुक्लमधिकृत्योक्तं चतुर्थीवरदानामतस्यांगौरीसुपूजिता सौभाग्यमजलंकुर्य्याच्चतुर्थ्यां
श्रीरपिश्रियमिति माघशुक्लचतुर्थ्यांशांतिचतुर्थीव्रतंभविष्योत्तरे सुमंतुरुवाच माघेमासितथाशुक्लायाचतुर्थी
महीपते सासर्वशांतिदानित्यंशांतिंकुर्य्यात्सदैवहि स्नानंदानंवलिंकर्मसर्वमस्यांकृतंविभो भवेत्सहस्रगुणि

रंभाभद्राजयाशिवा उमासतीशचीतद्वन्मंगलारतिलसा क्रमान्माघादिसर्वत्रप्रीयतामितिकीर्त्तयेत् सर्व
त्रपंचगव्यंचप्राशनेसमुदाहृतं उपवासीभवेन्नि-नशक्तोनक्तमिष्यते पुनर्माघेचसंप्राप्तेसाक्षसूत्रकमंडलुं तद्व
द्रोमिथुनंशुक्लंसुवर्णास्यंसितांवरं सवस्त्रभाजनंदद्याद्भव.नीप्रीयतामिति अनेनविधिनायस्तुरसकल्याणिनी
०र०व्र व्रतं कुर्यात्ससर्वपापेभ्यस्तत्क्षणादेवमुच्यते भवार्बुदसहस्रंतुनदुःखीजायतेक्वचित् अग्निष्टोमसहस्रेणय
०माघ त्फलंतदमाप्नुयात् नारीचकुरुतेयातुकुमारीवायुधिष्ठिर विधवावावराकीवासापितत्फलभागिनी सौभाग्या
॥११॥ रोग्यसंपन्नागौरीलोकेमहीयते ॥ इतिपठतिचनित्यंयःशृणोतिप्रसंगात्सकलकलुषमुक्तः पार्वतीलोकमेति मणिम
पिचनराणांयोददातिप्रियार्थं विपुलमभिजनानांनायकःस्यादमेयः ॥ इतिभविष्योत्तरेरसकल्याणिनीमाघशुक्ला
तृतीयाव्रतम् * ॥ अस्यामेवगौरीतृतीयाव्रतमाचरंतिशिष्टाःमाघशुक्लतृतीयायांकन्यासम्यग्वरार्थिनी प्रातः
स्नात्वार्चयेद्गौरींपुष्पनैवेद्यचंदनैः मत्स्यपुराणे माघमासेतुचैत्रेवागुडधेनुप्रदोभवेत् गुडव्रतंतृतीयायांगौरी
लोकेमहीयते गुडव्रती गन्धदानपरः भविष्यपुराणे माघमासितृतीयायांगुडस्यलवणस्यच दानंश्रेयस्क
रंराजन्स्त्रीणांचपुरुषस्यच गुडेनतुष्यतेदेवीलवणेनमहेश्वरः इत्युमामहेश्वरप्रीतिकरंगुडलवणदानव्रतं अथ.
माघशुक्लचतुर्थीकृत्यान माघशुक्लचतुर्थीवरदाख्याकुंदचतुर्थीतिच हेमाद्रौनिर्णयामृतेचोक्तं कुंभार्केतिप्रशस्ता-
साप्रदोषव्यापिनीग्राह्या अत्रकुंदपुष्पैः शिवमभ्यर्च्यनरोनक्तभोजीश्रियमाप्नोति तदुक्तंकूर्मपुराणे कुंभशुक्ल
चतुर्थ्यांतुकुंदपुष्पैःसदाशिवं संपूज्य योहिनक्ताशीसप्राप्नोतिनरः श्रियमिति अस्यामेवब्रह्मपुराणोक्तंगौ
रीचतुर्थीव्रतं उमाचतुर्थ्यांमाघेतुशुक्लायांयोगिनीगणैः प्राहक्षयित्वासृष्टाचभूयः स्वांगात्स्वकैर्गुणैः ससृ
जुःसहितायस्मात्तस्मात्प्रोक्तासतीपुरा तस्मात्सातत्रसंपूज्यानरैःस्त्रीभिर्विशेषतः कुंदपुष्पैःप्रयत्नेनस

...नंमा...

अथैवरसकल्याणिनीव्रतम्

भविष्योत्तरे श्रीकृष्णउवाच अथान्यामपिवक्ष्यामितृतीयांपापनाशिनीं रसकल्याणिनीमेतांपुराकल्पवि
दोविदुः माघमासेतुसंप्राप्यतृतीयांशुक्लपक्षतः प्रातर्गव्येनपयसातिलैःस्नानंसमाचरेत् स्नापयेन्मधुनादे
वीतथैवेक्षुरसेनच पुनःपूजाप्रकर्त्तव्याजात्यावैकुंकुमेनच दक्षिणांगानिसंपूज्यवामांगानिचपूजयेत् ललितायै-
नमः पादौ गुल्फौतथार्चयेत् जंघेजानूतथाशांत्यैतथैवोरूश्रियेनमः मदनालसायैकटिंमदनायैतथोदरं स्तनं-
मदनवासिन्यैकुमुदायैचकंधरं भुजंभुजाग्रंमाधव्यैकमलायैसुखस्मितं भ्रुवौललाटंरुद्राण्यैशंकरायैतथालकान्
मुकुटंविश्वव्यापिन्यैपुनःकांत्यैतथालकान् मदनायैललाटंतुमोहनायैपुनर्भुवं नेत्रेतथाधिदारिण्यैपुष्ट्यैचवदनंपुनः
उत्कंठिन्यैतथाकंठममृतायैचकंधरां रंभायैवामबाहुंचविशोकायैचदक्षिणं हृदयंमन्मथारिण्यैवामदेव्यैजग-
च्छ्रियै आनंदनायैनंदायैसुभद्रायैनमोनमः एवंसंपूज्यविधिवद्द्विजदांपत्यमर्चयेत् भोजयित्वान्नपानेनमधुरेण
विमत्सरः सलड्डुकंवारिकुंभंशुक्लांबरयुगान्वितं दत्वासुवर्णकमलंगंधमाल्यैरथार्चयेत् प्रीयतामत्रकुमुदागृ-
ह्णीयाल्लवणव्रतं अनेनविधिनादेवींमासिमासिसमर्चयेत् लवणंवर्जयेन्माघेफाल्गुनेचगुडंपुनः तुवराजंतथा
चैत्रेवर्ज्यंचमधुमाधवे यावकंज्येष्ठमासेतुह्याषाढेजीरकंतथा श्रावणेवर्जयेत्क्षीरंदधिभाद्रपदेतथा घृतमाश्वयुजे
तद्वदूर्जेवर्ज्यंचप्राजिका धान्यकंमार्गशीर्षेतुपौषेवर्ज्याचशर्करा व्रतांतेकरकान्पूर्णानेषांवैमासिमासिच दद्याद्
द्विकालवेलायांभक्ष्यपात्रेणसंयुतान् लड्डुकान्वर्ण्णांश्चैवसंयावमथपूरिकान् घारिकाघृतपूराश्चगुडपूर्णांश्चमं
डकान् क्षीरंशाकंचदध्यन्नामंड्योशाकवर्तिकाः घादौक्रमशोदद्यादेतानिकरकोपरि कुमुदामाधवीगौरी

भूत्वाभूमिस्थाक्षपयेत्क्षणं ध्यायमानामुदादेवींहारितेभवविस्तरे द्वितीयेह्निपुनः स्नात्वा तथैवाभ्यर्च्यपार्वतीं यथा
शत्त्याद्विजान्पूज्यततोभुंजीतवाग्यता एवंतुप्रथमेमासिपूजनीयातुकालिका द्वितीयेपार्वतीनामतृतीयेशंकरप्रिया
चतुर्थेगिरिजादेवीपंचमेहरवल्लभा दक्षस्यदुहितापष्ठेमेनाकीसप्तमेस्मृता मृडानीचाष्टमेमासिगौरीतुनवमेस्मृता
दशमेमासिविख्यातादेवीसौभाग्यदायिनी उमात्वेकादशेमासिगौरीतुद्वादशीपरा कुशोदकंपयःसर्पिगोमूत्रंगोम
यंफलं निंबपत्रंकंटकारीवचाशृंगोदकंदधि पंचगव्यंतथाशोकंप्राशनानिक्रमादमी मासिमासिस्थिताह्येवमुपवास
परायणा ददातिश्रद्धयैतानियाचकेब्राह्मणोनमे हरिद्राकुंकुमलवणंजीरकंगुडमेवच देयैरेभिःश्रद्धयात्वं सूर्यस्थैस्तु
ष्यसिप्रिये मासिमासिभवेन्मंत्रःसोंकारोद्वादशाक्षरः ओंकारपूर्विकैर्देविनमस्कारांतदीपितैः एभिस्त्वंपूजितामंत्रै
स्तुष्यसित्वंहरप्रिये तुष्टात्वमीप्सितान्कामान्ददासिप्रीतिपूर्वकं समाप्तेतुव्रतेतास्मिन्ब्राह्मणंवेदपारगं सहि
तंभार्ययाभ्यर्च्यगंधपुष्पादिभिःशुभैः द्विजंमहेश्वरंकृत्वाउमांभार्य्यांतथैवच अन्नंसदक्षिणंदद्यात्तथाशुभ्रेचवाससी
रक्तवासोयुगंदद्यात्त्वामुद्दिश्यहरप्रिये ब्राह्मणेश्रद्धयायुक्तातस्याःफलमिदंशृणु दशवर्षसहस्राणिलोकान्प्रा
प्यपरात्परान् मोदतेभर्तृसहितायथेंद्रेणशचीतथा मानुषत्वंपुनःप्राप्यनवैधव्यमवाप्नुयात् पुत्रान्भोगांस्तथारू
पंसौभाग्यंश्रियमेवच एकपत्न्यंतथाभर्तुःप्राणेभ्योप्याधिकाभवेत् शृणुयाद्वाच्यमानंतुभक्त्यायाललिताव्रतं
महास्नेहेनकथितंसापितत्फलभागिनी संपूज्यपूज्यांललितांगयष्टींगंधोदकैर्मृतघटींशिरसिक्षिपेद्या सास्व
र्गमर्त्यललनासुलभामभूताभूत्वाधिपंपतिमवाप्यभुवंभुनक्ति

इतिश्रीभविष्योत्तरेमाघशुक्लाललितातृतीयाव्रतं ॥

पशोभिते मृगर्क्षगजसिंहैश्चशाखामृगगणावृते गंधर्वयक्षदेवर्षिसिद्धकिन्नरपन्नगैः तपस्विभिर्महाभागैः से
व्यमानंसमंततः सुखासीनंमहादेवं भूतसंघैः समावृतं अप्सरोभिःपरिवृतमुमानत्वेदमब्रवीत् ॥ उमोवाच ॥
भगवन्देवदेवेशशूलपाणेवृषध्वज कथयस्वमहेशान तृतीयाव्रतमुत्तमं सौभाग्यंलभतेयेन धनपुत्रान्पशून्सुखं
नारीरूपंशुभंस्वर्गमारोग्यंश्रियमुत्तमां एवमुक्तोदयितयाभार्ययाप्रीतिपूर्वकं विहस्यशंकरः प्राहकिंव्रतेनतवप्रिये
येकामास्त्रिषुलोकेषुदिव्यभौमांतरिक्षजाः सर्वेपितेतवायत्तायस्यास्तेहंपतिर्यतः उमोवाच सत्यमेतत्सुरेशान
त्वयितुष्टेनदुर्लभं किंचित्तुभुवनाभोगभूषणेशशिभूषण भक्त्यास्त्रियोहिमांदेवप्रयुंजंतिशुभाभुवि सुरूपाः सुभगा
काश्चिदपुत्राबहुपुत्रिकाः सुशीलास्तपसाकाश्चिच्छ्वश्रूभिःपीडिताभृशं शौचाचारसमायुक्ता नरोचेतेथकस्य
चित् एवंबहुविधैर्दुःखैः पीडयमानाश्चदारुणैः शरणंमांप्रपन्नास्ताः कृपाविष्टाततोप्यहं येनताः सुख
संभोगरूपलावण्यसंपदा पुत्रैः सौभाग्यवित्तौघैर्युक्ताः स्युः सुरसत्तम तन्मेकथययत्नेनव्रतानामुत्तमंव्रतं
ईश्वरउवाच माघेमासिसितेपक्षेतृतीयायांचतत्त्वतःमुखंप्रक्षाल्यहस्तौचपादौचैवसमाहितःउपवासस्यनियमंदंतधा
वनपूर्वकं मध्याह्नेतुततःस्नानंतिलैरामलकैस्तथास्नात्वोतीर्थ्यजलाच्छुद्धेवाससीपरिधायच सुगंधैःसुमनोभिश्चप्रभू
तैःकुंकुमादिभिःअर्चयंतुसदादेवींभक्त्यात्वांभक्तवत्सलां कर्पूराद्यैस्तथाधूपैर्नैवेद्यैःशर्करादिभिः यदृच्छालाभसंपन्नै
र्धूपदीपार्चनादिभिः ततः सायंगृहीत्वातु प्रतीच्छेद्घटिकांतथा पात्रेताम्रमयेशुद्धजलाक्षतादिभिश्चिते सहिर
ण्यंद्विजंकृत्वामंत्रपूर्वसमाधिना शिरसिप्रक्षिपेत्तोयंध्यायंतीमनसेप्सितं ब्रह्मावर्त्तः समाख्यातोब्रह्मयोनिवि.
निर्गतः भद्रेचराततोदेवी ललिताशंकरप्रिया गंगाद्वारेहरंप्राप्तागंगाजलपवित्रता सौभाग्यारोग्यपुत्रार्थम
र्चयेद्हरवल्लभे आयाताघटिताभद्रेप्रतीच्छस्वनमोनमः दत्त्वाहिरण्यंतत्तस्मैप्राशयीतकुशोदकं आचम्यप्रयता

०२०व्र
०माघ
॥९॥

पद्मयोनेः प्रसादतः यानिचान्यानिदानानिदीयंतेसुवहून्यपि युगादिषुमहाराजअक्षयाणिभवंतिहि वित्त
हीनःस्वशक्त्यायो ददातिस्वल्पकंबहु तदप्यक्षयतांयातिनात्रकार्य्याविचारणा वित्तानुसारंस्वंदद्याद्धनीवा
निर्द्धनोध्रुवं भूहिरण्यंगृहंवासःशयनान्यासनानिच छत्रोपानहयानानिदेयानिशुभमिच्छता एवंदत्त्वायथाश क्त्या-
भोजयित्वाद्विजोत्तमान् पश्चाद्भुंजीतसुमना वाग्यतोवंधुभिःसह यत्किंचिद्वाचिकंपापंमानसंकायिकंतथा तत्स
र्वंनाशमायातियुगादितिथिपूजनात् गीयमानोथगंधर्वैः स्तूयमानःसुरासुरैः रुद्रस्यानुचरोभूत्वा रुद्रलोकेव-
सेन्नरः यद्दीयतेकिमपिकोटिगुणंतदाहुः स्नानंतपोनियममक्षयमेवचात्र स्यादक्षयंसुयुगपूर्वतिथीषुराजन्व्यासा
दयोमुनिवराइहनान्यथैव इतिभविष्योत्तरोक्तं माघामायांयुगादितिथिकृत्यम् ॥ अथमाघशुक्लप्रतिपदा
कृत्यं नारदीये माघशुक्लप्रतिपदिवह्निंसाक्षान्महेश्वरं समभ्यर्च्यविधानेनसमृद्धोजायतेभुवि द्वितीयाकृत्यम
पितत्रैव माघशुक्लद्वितीयायां भानुरूपंप्रजापतिं समभ्यर्च्ययथान्यायंपूजयेद्गंधपुष्पकैः रक्तैर्गंधैस्तथास्वर्णमू
र्त्तिंविप्रायशक्तितः ततः पूर्णताम्रपात्रंगोधूमैर्वापितंडुलैःसमर्प्यदेवंभक्त्यैवसमूर्त्तिंप्रददेद्द्विजे एवंकृतेव्रतेविप्रसा
नात्सूर्यइवोदितः दुरासदोदुराधर्षोजायतेभुविमानवः इहकामान्वरान्भुक्त्वायात्यंतेव्रह्मणःपदं सर्वदेवस्तुतो
भीक्ष्णं बिमानवरमास्थितः माघशुक्लतृतीयायां ललितासौभाग्यसुंदरीव्रतं नारदीये माघशुक्लतृतीया
यांपूज्यासौभाग्यसुंदरी पूर्वोक्तेनविधानेननारिकेलार्घ्यदानतःप्रसन्नादिशतिस्वीयंलोकंतुसमुपोषिता अस्यावि
धानकथाभविष्योत्तरे युधिष्ठिरउवाच अथपृच्छामिभगवन्व्रतंद्वादशमासिकं ललिताराधनंनाममासमासक्रमेणच
श्रीकृष्णउवाच शृणुपाण्डवयत्नेनयथापृष्टंपुरातनं कैलासशिखरेरम्येवहुपुष्पलतावृते शंकरस्यमहादेव्यासं
वादंकुरुसत्तम सचूतपल्लवयुतेचंपकाशोकभूषिते कदंबवकुलामोदवशीकृतमधुव्रते मयूररवसंघुष्टेराजहंसो

वेदशास्त्रविदमेकंब्राह्मणत्रयंवाकृत्वावस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य पुनरपिब्रह्मविष्णुमहेशान्पंचामृतपुरः सरतुल सीबिल्वादिकैः पूजयेत् ततआचार्यब्रह्मादिवरणंवेदिकायां अग्निंप्रतिष्ठाप्य सर्वतोभद्रादिसमस्तमंड लदेवतापूजांते अग्निपूजनंकृत्वा अन्वादध्यात् ब्रह्मविष्णुमहेशान्घृताक्ततिलद्रव्येणप्रतिदैवतंसहस्रसंख्याकाहु तिभिर्लोकपालान्मंडलदेवताश्चैकैकयाहुत्यायक्षे एवंहोमंसमाप्य ततस्तिलपर्वतसहितंप्रतिमात्रयसंयुतंदद्यात् ॐतत्सदित्यादिदेशकालौसंकीर्त्यकोटिसूर्यग्रहसमे अर्द्धोदयपर्वणिसशैलवनसप्तसमुद्रादिसंयुतधरादानपुण्यज न्यसमग्रफलप्राप्तिद्वारासूर्यचंद्रोपेंद्रादिसमस्तलोकप्राप्त्युत्तरपरमैश्वरपदप्राप्तये अर्द्धोदयपूर्वोक्तसमस्तफलप्रा प्त्यर्थंतिलपर्वतमध्यस्थदेवतात्रयमूर्त्तिः सोपस्कराः अत्रभूततापवेदाविदेब्राह्मणायदातुमहमुत्सृजे ततः प्रा र्थना ॥ तिलपर्वतमध्यस्थाब्रह्मविष्णुमहेश्वराः दहंतुपातकंसर्वंयच्छंतुनमसंततिमित्युक्त्वादद्यात् ततोदानस्य सांगतार्थं रक्तकृष्णश्वेतवर्णसुरभित्रयं शय्यादिकं आचार्य्यायदद्यात् अत्रहोमद्रव्याणिपलाशसमित् च रुतिलान्यानि ब्रह्मणः अश्वत्थसमित्तिलपायसानिविष्णोः चर्वाज्यव्रीहयः शंकरस्य ततोभूमौ श्वेततंडुलैः कल्पिताष्टदलोपरिपायसपूरितंकांस्यपात्रंससुवर्णं ब्राह्मणायसंपूज्यदद्यात् तत्रमंत्रः सुवर्णपायसामत्रंयस्मा देतत्त्रयीमयं आवयोस्तारकंह्येतद्गृहाणद्विजसत्तम एवंपात्रदानंविधाय भूशय्यादिदानंकृत्वा ब्राह्मणाशि षोगृहीत्वा भूयसींदक्षिणांदद्यात् इतिभविष्योत्तरोक्तमर्द्धोदयदानव्रतं अस्यामेवमाघामायां सावित्रीसहि तं ब्रह्माणंपूजयित्वानवनीतधेनुंदद्यात् तदुक्तंहेमाद्रौभविष्योत्तरे अमायांमाघमासस्यपूजयित्वापितामहं गायत्र्यासहितंदेवंवेदवेदांगभूषितं नवनीतमयींधेनुंफलैर्नानाविधैर्युतां सहिरण्यांसवस्त्रांचब्राह्मणायनिवेदये त् कीर्त्तयेत्प्रीयतामत्र पद्मयोनिः सनातनः स्थानंस्वर्गेथपातालेयन्मर्त्येकिंचिदुत्तमं तदवाप्नोत्यसंदिग्धं

स्यसंक्षिप्तप्रयोगः व्रतोद्यापनकौमुद्यां तिथ्यादिसंकीर्त्यआत्मनअखिलपापक्षयपूर्वकधर्मार्थकाममोक्षचतुर्विध पुरुषार्थसिद्धिद्वाराब्रह्मविष्णुशिवप्रीत्यर्थमर्द्धोदयव्रतोद्यापनंकरिष्ये आचार्यादीन्वृत्वाभूमौदर्भास्तृतायांसार्द्ध शतत्रयद्रोणपरिमिततिलानांपर्वतंब्रह्मणे तावत्प्रमाणमेवतिलपर्वतंविष्णवे तथाविधमेवतिलपर्वतंरुद्राय अ शक्तौपर्वतमेकमेवकुर्य्यात् तत्रब्रह्मविष्णुरुद्राणांसुवर्णप्रतिमात्रयंयथासंभवंविधाय ब्रह्मयज्ञानमितिब्रह्माणं इदं विष्णुरितिविष्णुं त्र्यंवकमितिशिवंसंपूज्य परितइंद्रादीन्लोकपालान्नाममंत्रैर्वेदमंत्रैश्चसंपूज्य ततोब्रह्मवि- ष्णुशिवानांमूर्त्तिष्वंगपूजांकुर्य्यात् ब्रह्मणेनमःपादौपूजयामि हिरण्यगर्भायऊरू॰परमेष्ठिनेजंघे॰ वेधसेगुह्यं- हंसवाहनायकटिं॰शतानंदायवक्षसि॰ सावित्रीपतयेवाहून्॰ पूर्वादिचतुर्मुखेषु ऋग्वेदायनमः यजुर्वेदायनमः साम्वेदायनमः अथर्ववेदायनमः चतुर्वक्त्रायनमोनेत्रेषु कपिलायललाटे हंसायाशिरःपूजयामि ॥ १ ॥ अथविष्णोः अनंतायनमःपादौ॰विष्णुरूपायनम ऊरू॰मुकुंदायनमोजानुनी॰गोविंदायनमोजंघे॰प्रद्युम्नायनमः गुह्ये पद्मनाभायनमः नाभिम् कौस्तुभवक्षसेनमः वक्षसि चतुर्भुजायनमः वाहून् विश्वतोमुखायनमोमुखं स हस्रसिरसेनमइतिशिरःपूजयामि २ अथशिवस्य ईशानायनमः पादौपूज॰चंद्रशेखरायनमोजंघे॰पशुपतये- नमोजानुनीपू॰ शंकरायनमः ऊरूपू॰उमाकांतायनमोगुह्यं॰नीललोहितायनमःनाभिंपू॰कृत्तिवाससेनमःवाहून्॰ नीलकंठायनमः कंठं॰पंचवक्त्रायनमःमुखंपू॰ कपर्दिनेनमःशिरःपू॰ ततःक्रमेणप्रार्थयेत् नमोविश्वसृजेतुभ्यं सत्यायपरमात्मने देवायदेवपतयेयज्ञानांपतयेनमः १ नारायणजगन्नाथनमस्तेगरुडध्वज पीतांवरनमस्ते स्तुजनार्दननमोस्तुते महेश्वरमहेशाननमस्तेत्रिपुरांतक नमोजीमूतकेशायनमस्तेवृषभध्वज ३ ब्रह्मविष्णु महेशानाःकर्मणांफलहेतवः भक्त्यामयाकृतांपूजांगृह्णीध्वंजगदीश्वराः ४ इतिसंप्रार्थ्य ततः सपत्नीकंब्राह्मणं

ब्र॰र॰ माघ॰ ॥८॥

तयेनमऊर्वोः उमाकांतायनमोगुह्ये नीललोहितायनमोनाभौ कृत्तिवाससेनमउदरे नागोपवीतिनेनमोव
क्षसि योगिरूपायनमोवाह्वोः नीलकंठायनमःकंठे पंचवक्त्रायनमोमुखेषु कपर्दिनेनमोमौलौ ततःप्रार्थनाअंधका
रेप्रमेयात्मन्नमोलोकांतकायच पूजांदत्तांमयाभक्त्याग्रहाणवृषभध्वज इति शिवपूजाक्रमःप्रोक्तो मंत्रैरेतैःप्र
यत्नतः आचार्य्यंपूजयेद्भक्त्यावस्त्रालंकारभूषणैः हस्तमात्राकर्णमात्रापीठंछत्रंकमंडलुं श्वेतवस्त्रयुगंदेयंब्रह्म
णेसर्वमूर्त्तये पीतवस्त्रयुगंविष्णोर्लोहितंशंकरस्यच पंचामृतेनस्नपनंपूजनंकुसुमैःस्वकैः कमलैस्तुलसीपत्रैर्वि
ष्णुपत्रैरखंडितैः तत्कालसंभवैर्दिव्यैःपूज्यादेवायथाक्रमं यथाशक्तिःप्रकर्त्तव्यंव्रतमेतत्सुदुर्लभं जीवितंप्राणि
नामेतदनित्यंनिश्चितंयतः अथव्रतांगहोमस्यविधानंशृणुतत्त्वतः देवतात्रयमुद्दिश्यशास्त्रदृष्टेनकर्मणा प्रजा
पतयेविश्वरूपायरुद्रायनमः इत्यंतेनैवमंत्रेणवह्निंसंस्थाप्यभक्तितः ततोहोमंप्रकुर्वीतयथाविभवसंभवं अग्न-
येप्रजापतयेस्वाहा अग्नयेविष्णवेस्वाहा अग्नयेरुद्रायस्वाहा एवंविधश्चरुहोमःप्रजापतयेनत्वेदतान्यन्योविश्वा
रूपाणिजातानियदितावभूवयत्कामाजुहुमतन्नोअस्तुद्विपदेचतुष्पदेवयंस्यामपतयोरयीणांस्वाहा- ओंइदंविष्णुर्वि
चक्रमेत्रेधानिदधेपदम् समूढमस्यपांसुरेस्वाहा ॥ २ ॥ त्र्यंबकंयजामहेसुगंधिंपुष्टिवर्द्धनं उर्वारुकमिवबंधनान्मृ-
त्योर्मुक्षीयमामृतात् ॥ ३ प्रजापतयेस्वाहा ॥ १ ॥ विष्णवेस्वाहा ॥ २ ॥ रुद्रायस्वाहा ॥ ३ ॥ ब्रह्मणे
विष्णवेमहादेवायस्वाहा ॥ ४ ॥ इतिपूर्णाहुत्यासर्वान्कामानवाप्नोतीतिव्रतांगोहोमः अथहोमावसानेतुगां
चदद्यात्पयस्विनीं स्वर्णशृंगींरौप्यखुरांघंटाभरणभूषितां ताम्रपृष्ठांकांस्यदोहांसर्वोपस्करसंयुतां सदक्षिणां
सुशीलांतामाचार्य्यायनिवेदयेत् तेनदत्तंहुतंजप्तमिष्टंयज्ञैःसहस्रधा कृतकृत्योभवेद्विप्रव्रतस्यास्यप्रभावतः एत
त्सर्वंसमाख्यातंदुर्लभंव्रतमुत्तमं अर्द्धोदयंयथादृष्टंकिमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि इतिस्कंदपुराणोक्तमर्द्धोदयव्रतं अथा-

कर्त्तव्यार्चास्तदर्द्धेनतदर्द्धार्द्धेनवाद्विज अर्चाःप्रतिमासार्द्धशतत्रयंशंभोर्द्रोणानांतिलपर्वतः कर्त्तव्योविष्णुरुद्रा
भ्यांगिरीपूर्वोक्तसंख्यया शंभुरत्रब्रह्मा शय्यात्रयंततःकुर्य्यादुपस्करसमन्वितं देवानांत्रयमुद्दिश्यकर्त्तव्यंभक्ति
तस्तदा ब्रह्मविष्णुशिवप्रीत्यैकर्त्तव्यंतुगवांत्रयं हिरण्यभूमिधान्यादिदानंविभवसारतः दातव्यंश्रद्धयोपेतंब्रा-
ह्मणेभ्यःप्रयत्नतः मध्याह्नेतुनरःस्नात्वाशुचिर्भूत्वासमाहितः तिलपर्वतमध्यस्थंपूजयेद्देवतात्रयं तत्रादौपूजामं-
त्राः नमोविश्वसृजेतुभ्यंसत्यायपरमेष्ठिने देवायदेवपतयेज्ञानानांपतयेनमः इतिब्रह्मपूजा अथास्यांगपूजा
ॐब्रह्मणेनमःपादयोः परमेष्ठिनेनमोजंघयोःधात्रेनमोजान्वोः हिरण्णगर्भायनमऊर्वोः वेधसेनमोगुह्ये
पद्मोद्भवायनमोहस्तयोःहंसवाहनायनमः कटिदेशे शतानंदायनमोवक्षसि सावित्रीपतयेनमोवाह्वो ऋग्वे
दायनमःपूर्वमुखेः यजुर्वेदायनमोदक्षिणमुखे सामवेदायनमःपश्चिमास्ये अथर्ववेदायनमउत्तरास्ये
चतुर्वक्त्रायनमःशिरसि लोकपालायनमः सर्वांगेषु तत इंद्रायनमइत्यादिलोकपालपूजापूर्वादिदिक्षुविदि
क्षुच अथप्रार्थनामंत्रः ॥ हिरण्यगर्भपुरुषप्रधानाव्यक्तरूपवान् प्रसादसुमुखोभूत्वापूजांगृह्णनमोस्तुते
॥ इतिब्रह्मपूजा ॥ नारायणजगन्नाथनमस्तेगरुडध्वज पीतांबरनमस्तुभ्यंजनार्दननमोस्तुते ॥ अथांग-
पूजा ॥ अनंतायनमः ॥ पादौपूजयामि गोविंदायनमोजंघयोः मुकुंदायनमोजान्वोः ॥ विश्वरूपाय
नमऊर्वोःप्रद्युम्नायनमोगुह्ये पद्मनाभायनमोनाभौ भुवनोदरायनमउदरे कौस्तुभवक्षसेनमोवक्षसि चतुर्भु
जायनमोवाहुषु विश्वतोमुखायनमोवदने सहस्राशिरसेनमःशिरसि ततःप्रार्थना आदित्यचंद्रनयन-
दिग्वाहोदैत्यसूदन पूजांदत्तांमयाभक्त्यागृहाणकरुणाकर ॥ इतिविष्णुपूजा ॥ महेश्वरमहेशाननमस्तेत्रिपु-
रांतक नमोजीमूतकेशायनमस्तेवृषभध्वज ततोंगपूजा ईशानायनमःपादयोः चंद्रशेखरायनमोजंघयोः पशुप

दुर्लभोर्द्धोदयाह्वयः देवतिर्यङ्मनुष्याणांदुःप्रापःसर्वकामदः माघामायांव्यतीपातेआदित्येविष्णुदैवते अ
र्द्धोदयंतमित्याहुःसहस्रार्कग्रहैःसमं पुराकृतंवसिष्ठेनजामदग्न्येनसुव्रत सनकाद्यैर्मनुष्यैश्चदृष्टंभवतिकुंभज दा
नानांयज्ञतीर्थानां फलंयेनकृतंभवेत् ससागराधरातेन सप्तद्वीपसमन्विता दत्तास्यात्सर्वभोवनेयनचार्द्धोदय
कृतः गंगागयाप्रयागेषुपुष्करात्रितयेतथा मानसादिषुतीर्थेषुयत्पुण्यंस्नानदानतः तत्समंवानवाविप्रव्रतेनानेनः
कुंभज अश्वमेधायुतंचेष्टमिष्टापूर्तंचतैःकृतं अर्द्धोदयंकृतंयैस्तुविधिदृष्टेनकर्मणा वाचिसत्यंगृहेलक्ष्मीःसंतति
श्चानपायिनी आयुर्यशोहिविपुलंव्रतकर्ताफलंलभेत् इंद्राग्नियमलोकेषुनिर्ऋतेरप्ययांपतेः वायोःकुवेरस्येशस्य
लोकेषुसुकृतीप्रभो वसेच्चंद्रार्कलोकेषुलोकपालैश्चसेवितः गोकोटिदानाद्यत्पुण्यंक्षेत्रतीर्थनिवासिनां अर्द्धोदय
स्यपुण्यस्यकलांनार्हंतिषोडशीं भूलोकाधिपतिश्चैवभुवोलोकाधिपस्तुसः स्वर्लोकेशोजनानांचतपोलोकस्यचे
श्वरः महर्लोकेवसेन्नित्यंयावदिंद्राश्चतुर्दश ततोहिरण्यगर्भस्यपुरुषोव्रतकारकः अर्द्धोदयप्रभावेनब्रह्मलोकेवसे
न्नरः तथामानेनतस्याथरुद्रमूर्त्तिधरोभवेत् शिवलोकेगणैःपूज्योदेवराजसमान्वितः वसेच्छक्रेणमानेनव्रतस्य
स्यप्रभावतः ततोविष्णुस्वरूपेणत्रैलोक्याधिपतिर्भवेत् शंखचक्रगदाधारीवनमालीहरिःस्वयं व्रतप्रभावाल्ल
क्ष्मीशोदेवोनारायणोभवेत् अगस्त्यउवाच स्कंदकेनविधानेनकर्तव्यंव्रतमुत्तमं अर्द्धोदयेमनुष्याणांजीवितुदुर्ल
भंभुवि स्कंदउवाच कृतेकृतंवसिष्ठेनत्रेतायांरघुणाकृतं द्वापरेधर्मराजेनकलौपूर्णोदरेणतु अन्यैर्देवमनुष्यैश्च
दैत्यैश्चाद्विजसत्तम कृतमर्द्धोदयंसम्यक्सर्वकामफलप्रदं माघमासेकृष्णपक्षेपंचदश्यांरवेर्दिने वैष्णवेनतुऋक्षेण
व्यतीपातेनदुर्लभं पूर्वाह्णेसंगमेस्नात्वाशुचिर्भूत्वासमाहितः सर्वपापविशुद्ध्यर्थंनियमस्थोभवेन्नरः तत्रमंत्रः त्रि
दैवत्यव्रतंदेवाःकरिष्येभुक्तिमुक्तिदं भवंतुसन्निधौमेद्यत्वयोदेवास्त्रयोनयः ब्रह्मविष्णुमहेशानांसौवर्णपलसंख्यया

दयोदिवा पुष्यमाघयोरितिवीरमित्रोदयेपाठः पुष्यमाघयोरितिपुष्यमघानक्षत्राभ्यां युक्तयोःपौर्णमास्योर्म-
ध्यवर्त्तिन्याममावास्यायामर्द्धोदययोग इतिपौषेनिर्णीतत्वान्नासिद्धांतः किंचिन्न्यूनोमहोदयइत्यपिकेचित्पठंति क्व-
चित्तुसोमवारेसतिमहोदयोनान्यवारेष्वितिपठंति अथात्रकृत्यमुक्तंस्कंदपुराणे अर्द्धोदयेतुसंप्राप्तेसर्वंगंगासमंज
लं शुद्धात्मानोद्विजाःसर्वेभवेयुर्ब्रह्मसन्निभाः यत्किंचित्क्रियतेदानंसर्वंमेरुसमंभवेदिति अत्रपायसपूरितसमु-
वर्णकांस्यादिपात्रदानमुक्तं तत्रैव चतुःषष्टिपलंमुख्यममत्रंतत्रकारयेत् चत्वारिंशत्पलंवापिपंचविंशतिरेववा
अमत्रंपात्रं अत्रामत्रंचभाजनामित्यभिधानात् तच्चसुवर्णादिधातुघटितंयथाविभवंबोध्यमितिवीरमित्रोदये नि-
र्णयसिंधौकृत्यरत्नावल्यांतुकांस्यमयमित्युक्तं तथा एवंसुघटितंकार्य्यंकांस्यभाजनमुत्तमामितिशास्त्रांतरसंवादात्
पंचविंशतिरितिपंचविंशतिपलं निधायपायसंतत्रपद्ममष्टदलंलिखेत् तत्रपात्रे पद्मस्यकर्णिकायांतुकर्षमात्रं
सुवर्णकं तदभावेतदर्द्धंवातदर्द्धंवातुकारयेत् भूमौतुतंडुलैःशुद्धैःपद्ममष्टदलंशुभं अमत्रंस्थापयेत्तत्रब्रह्म
विष्णुशिवात्मकं तत्रपात्रे तेषांपूजातुकर्त्तव्या श्वेतमाल्यैःसुशोभनैः वस्त्रादिभिरलंकृत्यब्राह्मणायनिवेद-
येत् तत्रमंत्रः सुवर्णपायसामत्रंयस्माद्दत्तत्रयीमयं आवयोस्तारकंयस्मात्तद्गृहाणद्विजोत्तम समुद्रमे-
खलांपृथ्वींसम्यग्दत्त्वातुयत्फलं तत्फलंलभतेमर्त्यःकृत्वादानममत्रकं अमत्रकंपात्रदानंआवयोस्तारकमिति-
प्रतिग्रहदोषाभावउक्तः महोदयंचाह ब्रह्माण्डपुराणे पातस्यांतःपूर्वभागस्त्वमायाःश्रोणामध्यंभास्करस्यो-
दयेच भानोर्वारेपुण्यमर्द्धोदयःस्याच्चांद्रेवारेतन्महापूर्वमाहुः महापूर्वमहोदयंप्राहुः अन्यदपिस्कंदपुराणेअर्द्धो
दयव्रतं ॥ अगस्त्यउवाच ॥ भगवंस्त्वत्प्रसादेनश्रुतोयंव्रतविस्तरः अर्द्धोदयंतुमेब्रूहिदुर्लभंसचराचरे जी-
वितप्राणिनांपुण्यंयदिचेद्वदसिप्रभो कथंकार्यंकृतेकिंस्यात्फलंकथयषण्मुख ॥ स्कंदउवाच ॥ श्रूयतांपुण्ययोगोयं

ब्राह्मणानांप्रदेयास्ते यथावन्मासंसंख्यया तिलप्रहारोजायंतेयावत्संख्यास्तिलान्नृप ॥ तावद्वर्षसहस्राणि-
दातास्वर्गेमहीयते आरोग्यंजायतेनित्यंराजञ्जन्मनिजन्मनि नांधोनवधिरश्चैवनकुष्टीनचकुत्सितः भवत्येता-
मुपोषित्वातिलाख्यांद्वादशींनरः अनेनविधिनाराजांस्तिलदानान्नसंशयः मुच्यतेपातकैःसर्वैरनायासेनभारत-
दानविधिस्तथाश्रद्धासर्वपातकनाशनम् नार्थःप्रभूतोनायासःशरीरंनृपसत्तम ॥ सर्वोपभोगनिरतोह्निपरेदशम्याः
स्नातःपरेतिलनिवेदनकृत्यशीलः दत्वातिलान्द्विजवरायविराजकेतुंसंपूज्यपूज्यपदवींसमुपेतिमर्त्यः ॥ * ॥

॥ इतिभविष्योत्तरेमाघकृष्णातिलद्वादशीव्रतं माघकृष्णत्रयोदश्यांपक्षत्रयोदशीव्रतम् ॥

तत्रनक्तभोजनव्रतं प्रदोषेशिवपूजनंप्रागुक्तमिति माघकृष्णचतुर्दश्यामापियमतर्पणं यमोद्देशेनतिलदानं
तदुक्तंहेमाद्रौ अनर्काभ्युदितेकालेमाघकृष्णचतुर्दशीं स्नातःसंतर्प्यचयमंसर्वपापैःप्रमुच्यते यमायधर्मराजा
यमृत्यवेचांतकायच वैवस्वतायकालायसर्वभूतहरायच इतिसप्तनामभिर्यमपूजाहोमादिस
हितंपितृभ्यो ब्राह्मणेभ्यश्चदत्वा कृशरान्नमपिदत्वास्वयमपिकृशरान्नंभुंजीततदुक्तं * ब्रह्मपुराणे ॥
माघकृष्णचतुर्दश्यांविष्णोर्देहान्मरीचयः कृशराइतिसंजाताः सर्वपापक्षयावहाइति ततोविसृज्यबंधुभ्यः
कृशरंभोजयेत्स्वयमित्यंतं अत्रताराशत्रिव्रतमितिकैश्चिदुक्तं तच्चशिवरात्रिव्रतवदितिमूलमत्रान्वेष्टव्यं
माघामायामर्द्धोदययोगाविशेषोमदनरत्नेभारतेउक्तः अमार्कपातश्रवणैर्युक्ताचेत्पुष्यमाघयोः अर्द्धोदयः
सविज्ञेयःकोटिसूर्यग्रहैःसमइति निर्णयामृतेतु दिवैवयोगःशस्तोयंनतुरात्रौकदाचनेत्यर्द्धश्लोकमधिकंपठंति
अमार्कपातश्रवणैर्युक्ताचेत्पौषमाघयोः अर्द्धोदयःसविज्ञेयःकोटिसूर्यग्रहैःसमः निश्यर्द्धोदयसंज्ञस्तुमहानर्द्धो

ष्यामानुषीमया दत्तंपुण्यंमयैतस्यैषट्तिलाव्रतसंभवं ततोद्वारंसमुद्घाट्यतुष्टाताभिश्चमानुषी नदेवीनचगं
धर्वीनासुरीनचपन्नगी दृष्टपूर्वाहिसानारीयादृशीसाद्विजोत्तम रूपकांतिसमायुक्ताक्षणेनप्रत्यपद्यत धनंधान्यं
चवस्त्रादिरूपंलावण्यमेवच सर्वंगृहंतुसंपूर्णंषट्तिलायाःप्रसादतः अतितृष्णानकर्तव्यावित्तशाठ्यंविवर्जयेत् आत्म
वित्तानुसारेणतिलान्वस्त्राणिदापयेत् लभतेचैवमारोग्यंनरोजन्मनिजन्मनि दारिद्र्यंनचसंक्लेशंनचदौर्भाग्यमेवच
नभवेद्वैद्विजश्रेष्ठषट्तिलायाउपोषणात् अनेनविधिनाविप्रतिलदानान्नसंशयः मुच्यतेसर्वपापेभ्योह्यनायासे
नमानवः दानंचविधिनादत्तंसर्वपातकनाशनं नार्थव्ययोनचायासःशरीरेमुनिसत्तम ईदृशंतुव्रतंराजन्येकुर्वंतिनराः
सदा नतेषांपुनरावृत्तिःकल्पकोटिशतैरपि माहात्म्यश्रवणादस्याःसर्वपापक्षयोभवेत् इतिभविष्योत्तरेमाघकृ
ष्णैकादशीषट्तिलाव्रतकथा * माघकृष्णद्वादश्यांतिलद्वादशीव्रतं नारदीये माघेतुकृष्णद्वादश्यांयमोहिभगवा
न्पुरा तिलानुत्पादयामासतपःकृत्वासुदारुणं तस्यामुपोषितःस्नानंतिलैस्तस्यांयजेद्धरिं भविष्योत्तरे तिलतैलेनदी
पाश्चदेयादेवगृहेष्वपि निवेदयेत्तिलानेवहोतव्याश्चतिलास्तथा तिलान्दत्त्वाचविप्रेभ्योभक्षयेच्चतिलानपि तत्रैव
युधिष्ठिरउवाच अल्पायासेनभगवन्दानेनानेनमाधव पापंप्रशममायातियेनतद्वक्तुमर्हसि श्रीकृष्णउवाच शृणुपा
र्थपरापुण्यांद्वादशींपापनाशिनीं यामुपोष्यपरंपुण्यमाप्नुयाच्छ्रद्धयान्वितः माघमासेतुसंप्राप्तेआषाढर्क्षेभवेद्यदि मूलं
वाकृष्णपक्षस्यद्वादश्यांनियमंततः गृह्णीयात्पुण्यफलदंविधानंतस्यमेशृणु देवदेवंसमभ्यर्च्यस्नातःसंप्रयतः
शुचिः कृष्णनाम्नातुसंस्तूयएकादश्यांमहामते उपोषितोद्वितीयेह्निपुनःसंपूज्यकेशवं संस्तूयनाम्नातेनैवकृष्णा
ख्येनसमाहितःदद्यात्तिलांश्चविप्रायकृष्णोमेप्रीयतामिति स्नानप्राशनयोःशस्तास्तथाकृष्णातिलान्नृपविष्णुप्री
णनमन्त्रोक्तंसमाप्तिव्रतपारणं कृष्णकुंभांस्तिलैःसार्द्धंपक्वान्नेनचसंयुतान् छत्रोपानद्युगैर्वस्त्रैःसंवीतैरत्नगर्भिणैः

सोपाख्यानंममब्रूहियादितुष्टोसिमेनघ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ शृणुब्रह्मन्यथावृत्तमाख्यानंकथयामिते मर्त्यलो
केपुरात्वासीन्नारदीनामब्राह्मणी ब्रह्मचर्यरतानित्यंदेवपूजारतासदा मासोपवासनिरताकृष्णभक्तिपरायणा
तयासंशोषितोदेहउपवासैर्द्विजोत्तम देवानांब्राह्मणानांचकुमारीणांविशेषतः गृहाणिसाप्रयच्छंतीसर्वकालं
महासती अतिकृच्छ्ररतासाहिसर्वकालंतुवैद्विज नदत्ताभिक्षवेभिक्षाब्राह्मणानचतर्पिताः ततःकालेनमहताम
यावैचिंतितंद्विज शुद्धमस्याःशरीरंहिब्रतकृच्छ्रैर्नसंशयः अर्जितोवैष्णवोलोकःकामशोषेनचानया नदत्तम
न्नदानंहियेनतृप्तिपराभवेत् एवंज्ञात्वातदाकृष्णोमर्त्यलोकमुपागतः कापिलंरूपमास्थायतस्याभिक्षामयाचत
अब्रवीचद्ब्राह्मणीसातुसादरंमधुरंवचः कस्मात्त्वमागतोब्रह्मन्वक्तुमर्हसिशोभन पुनरेवचतेनोक्तंदेहिभिक्षांमहा
सति ततःकोपेनमहतामृत्पिंडस्ताम्रभाजने क्षिप्तोवाडवयाब्रह्मन्पुनःस्वर्गगतोहरिः ततःकालेनमहतातापृ
सीसामहाव्रता स्वदेहात्स्वर्गमायाताब्रह्मचर्यप्रभावतःमृत्पिंडिकाप्रदानेनगृहंप्राप्तंमनोरमं संजातंचैवविप्रर्षे
धान्यराशीविवर्जितं गृहंयावन्निरीक्षेतैनापश्यत्तत्रकिंचन तावद्गृहाद्विनिःक्रांताकश्चित्तत्रागतोद्विजः क्रोधेन
महताविष्ठावचनंचेदमब्रवीत् मयाव्रतैश्चकृष्णश्चउपवासैरनेकधा पूजयाराधितोदेवः सर्वलोकस्यभावनः नै-
वात्रदृश्यतेकिंचिद्गृहेममजनार्दन ततश्चोक्तंरमेशेनगृहंगच्छपतिव्रते आगमिष्यंतिसुतरांकौतूहलसमान्विताः
देवपत्न्योद्यत्वांद्रष्टुंविस्मयाभिसमन्विताः द्वारंनोद्घाटनीयंहितासांभद्रेतपस्विनि षट्तिलाव्रतजंपुण्यंयाचनी
यंत्वयानघे एवमुक्ताचहरिणागतासामानुषीतदा अथांतरेसमायातादेवपत्न्यस्तपोनिधे ताभिश्चकथितंतत्र
त्वांद्रष्टुंहिसमागताः द्वारमुद्घाटनीयंत्वांनैवपश्यामशोभने ॥ मानुष्युवाच ॥ यदिद्रष्टुंमयाकार्य्यंसत्यंवच्मि
विशेषतः षट्तिलाव्रतजंपुण्यंद्वारमुद्घाटकारणं एलापितत्रब्रह्मर्षेनददातिमहाव्रतं अन्ययाकथितंतत्रद्रष्ट्र

अ०र० माघ० ॥४॥

धिःकोवा चेताद्विस्तरतोवद श्रीकृष्णउवाच शृणुष्वराजशार्दूलकृष्णमाघस्ययाभवेत् षट्तिलानामसाख्या
तासर्वपापप्रणाशिनी षट्तिलायाः कथांपुण्यां शृणुपापहरांपरां यांपुलस्त्योमुनिश्रेष्ठोदालभ्यार्षिमुवाचह दा
ल्भ्यउवाच मर्त्यलोकमिमंप्राप्य पापं कुर्वंतिजंतवः ब्रह्महत्यादिकंस्तेयंयथाजीववधादिकं परद्रव्यापहारं
वाऽज्ञानेनमहतावृताः अल्पायासेनभगवन्दानेनचव्रतेनच नृणांपापानिनश्यंतियेनतद्वक्तुमर्हसि पुलस्त्य
उवाच साधुपृष्टंत्वयाब्रह्मन्जनानांहितकाम्यया यन्नकस्यचिदाख्यातंब्रह्मरुद्रादिदैवतैः तदहंसंप्रवक्ष्यामि
सावधानमनाःशृणु देवदेवंचसंस्मृत्यपादौप्रक्षाल्यवारिणा भूमावपतितंगृह्यगोमयंतत्रसुव्रत तिलान्प्रक्षा
ल्यतस्यात्रपिंडिकांचैवकारयेत् सयातिवैष्णवंलोकंनात्रकार्याविचारणा तपोमासेचसंप्राप्तेआषाढार्क्षंभवेद्यदि
मूलावाकृष्णपक्षस्यचैकादश्यांतथानघ नियमंचप्रगृह्णीयाच्चैकादश्यांविधिंशृणु देवदेवंसमभ्यर्च्यसुस्नातःप्रयतःशु
चिःकृष्णनामानिसंकीर्त्यभक्तियुक्तोभवेन्नरःरात्रौजागरणंकुर्याद्रात्रौहोमंचकारयेत् अर्चयेद्देवदेवेशंशंखचक्रगदा
धरं चंदनागुरुकर्पूरनैवेद्यैःशर्करादिभिः कूष्मांडैर्नारिकेलैश्चह्यथवाबीजपूरकैः एतेषामप्यलाभेतुऋतुमूलफलादि
भिःअर्घ्यंदद्याद्विधानेनपूजयित्वाजनार्दनं कृष्णकृष्णकृपालोत्वमगतीनांगतिर्भव संसारार्णवमग्नानांप्रसीदपुरुषो
त्तम जितंतेपुंडरीकाक्षनमस्तेविश्वभावन सुब्रह्मण्यनमस्तेस्तुमहापुरुषपूर्वज गृहाणार्घ्यमयादत्तंलक्ष्म्यासहज
गत्पते ततस्तुपूजयेद्विप्रानुदकुंभांश्चदापयेत् छत्रोपानत्समायुक्तान्कृष्णोमेप्रीयतामिति कृष्णाधेनुःप्रदातव्या
यथाशक्तिद्विजन्मने तिलपात्रंद्विजश्रेष्ठदद्यात्कुर्यात्प्रदक्षिणां स्नानप्राशनयोस्तातथाकृष्णातिलानिच तिलाः
प्रहारोजायंतेयावत्संख्यातिलाद्विज तावद्वर्षसहस्राणिस्वर्गलोकेमहीयते तिलस्नायीतिलोद्वर्तीतिलहोमीति-
लोदकी तिलदाताच भोक्ताचषट्तिलाः पापनाशनाः ॥ दाल्भ्यउवाच ॥ एतद्व्रतस्यभगवन्कीदृशंफलमीरितं

यंयंप्रार्थयतेकामंतंतंप्राप्नोतिपुष्कलं निष्कामंकुरुतेयस्तुसपरंब्रह्मगच्छति यःपठेच्छृणुयाद्वापिषष्ठींशोकवि
नाशिनीं सोपींद्रलोकमाप्नोतिनदुःखीजायतेक्वचित् येभास्करंदिनकरंकरवीरपुष्पैः संपूजयंत्यभिनमंतिकृतो
पवासाःतेदुःखशोकरहिताःसहिताःसुहृद्भिर्भूमौविहत्यरविलोकमवाप्नुवंति इतिभविष्योत्तरे माघकृष्णाविशोक
षष्ठीव्रतं माघकृष्णसप्तम्यांसर्वाप्तिसप्तमीव्रतं हेमाद्रौभविष्ये कृष्णपक्षेतुमाघस्यसर्वाप्तिसप्तमींशृणु यामु
पोष्यसमाप्नोतिसर्वान्कामान्पुमानिह अत्रोपवासःकर्तव्यःसूर्यपूजायथाविधि व्रतांतेअर्कसमिदाज्यादिभिः
सूर्यमंत्रेणहोमंकृत्वाभास्करप्रतिमासहितंपीठशय्यादिधेनुसहितं आचार्यायसंपूज्यप्रतिपादयेत् ब्राह्मणान्य
थाशक्तिसदक्षिणंसदन्नेनभोजयित्वाशिष्योगृह्णीयादितिसर्वाप्तिसप्तमीव्रतम् माघकृष्णाष्टम्यांमांसेनश्राद्धमुक्तं
ब्रह्मपुराणे कृष्णाष्टम्यांतुमाघस्यमांसैःश्राद्धंमहाफलं पितृभिःप्रार्थितंपूर्वं तस्मात्तत्रकारयेत् अत्रवह्नि
पुराणोक्तं कृष्णाष्टमीव्रतंतत्रगौरीशयोःपूजा प्रतिमासंचतेपूजांयेकरिष्यंतिमानवाः ममचैवाखिलान्कामा
नाप्नुवंतिनसंशयइति माघकृष्णनवम्यामन्वष्टकाश्राद्धं तच्चमाघसप्तम्यष्टमीनवमीषुपूर्वेद्युः कार्यमितिषण्नव
तिश्राद्धगणेभिधानात् माघकृष्णदशमीउद्योतकल्पादि तत्रश्राद्धादिकल्पादितिथिगणोक्तमक्षयफलदंभवति
माघकृष्णैकादशीषट्तिला तदुक्तंनारदीये माघस्यकृष्णैकादशींषट्तिलांसमुपोष्यवै स्नात्वादत्त्वातर्पयि
त्वाहुत्वाभुक्त्वासमर्प्यच तिलैरेवद्विजश्रेष्ठद्वादश्यांप्रातरेवहि वैकुंठंसम्यगभ्यर्च्यसर्वैरेवोपचारकैः विप्रान्सं
भोज्यविसृजेद्दत्त्वातेभ्यश्चदक्षिणां एवंकृत्वाव्रतंविप्रविधिनासुसमाहितः भुक्त्वेहवांछितान्भोगानंतेविष्णुपुरंव्र
जेत् अस्याः कथा भविष्योत्तरे युधिष्ठिरउवाच साधुकृष्णजगन्नाथआदिदेवजगत्पते स्वेदजाश्चांडजाश्चैवउ
द्भिजाश्चजरायुजाः तेषांकर्तात्वमेवैकःपालकः क्षयकृत्तथा माघस्यकृष्णपक्षेतुकावाह्येदशीभवेत् किंनामास्याविं

क्षिणा उपवासंव्रतंकुर्य्यादर्घ्यंदद्यान्निशाकरे अर्घ्यंचंद्रोदयेदत्वाफलंमलंचभक्षयेत् द्वितीयेदिवसेप्राप्तेब्राह्म
णंभोजयेत्तदा ब्राह्मणोममरूपश्चतस्मिन्तुष्टेहमेवाहि ब्राह्मणभोजनंदत्वापश्चाद्भुंजीतवैस्वयं एकादशीसहस्रा
ण्यंकन्याकोटिशतद्वयं गवांकोटिसहस्राणिव्रतेपुण्याधिकंकृते हरिद्वारेप्रयागेचनैमिषेचैवयत्फलम् स्नात्वाती
र्थेषुयत्पुण्यंव्रतंकृत्वाफलंभवेत् इतिभविष्योत्तरे माघकृष्णासंकष्टचतुर्थीव्रतं माघकृष्णपंचम्यांतिथितत्वेन
नागानांपूजेतिपंचमीमासान्यानिर्णयोक्तेः माघकृष्णषष्ठीविशोकषष्ठीभविष्योत्तरे युधिष्ठिरउवाच षष्ठीवि
धानमधुनाकथयस्वजनार्दन सर्वव्याधिप्रशमनंसर्वकामफलप्रदं श्रुतंमयापूज्यमानोभानुःसर्वंप्रयच्छति दि
वाकराराधनंमेतस्मात्कथयकेशव श्रीकृष्णउवाच विशोकषष्ठीमतुलांवक्ष्यामिमनुजोत्तम यामुपोष्यनरःशो
कंनकदाचिदिहस्पृशेत् माघेकृष्णातिलैः स्नातः पंचम्यांकृष्णपक्षतः कृताहारः कृशरयादंतधावनपूर्वकं उप
वासव्रतंकृत्वाब्रह्मचारीभवेन्निशि ततःप्रभातेचोत्थायकृतस्नानजपःशुचिः कृत्वातुकांचनंरूपंपद्मेणातिसुंदरं क
रवीरेणरक्तेनरक्तवस्त्रयुगेनवा यथानवैशोकभवस्तथैवादित्यसर्वदा तथाविशोकतामेस्यात्त्वद्भक्तिर्जन्मजन्मनि
एवंसंपूज्यषष्ठ्यांतुशक्त्यासंपूजयेद्द्विजान् ततःसंप्राश्यगोमूत्रमुत्थायकृतनित्यकः संपूज्यविप्रमन्नेनगुडपात्रस
मन्वितंसुश्लक्ष्णंवस्त्रयुगलंब्राह्मणायनिवेदयेत् अतैललवणंभुक्त्वासम्यग्मौनेनसंयुतः ततः पुराणश्रवणंकर्त
व्यंभूतिमिच्छता अनेनविधिनासर्वंपक्षयोरुभयोरपि कुर्य्याद्यावत्पुनर्माघशुक्लपक्षस्यसप्तमी व्रतांतेकलशंदद्या
त्सुवर्णकमलान्वितं शय्यांसोपस्करांतद्वत्कपिलांचयशस्विनीं अनेनविधिनायस्तुवित्तशाठ्यविवर्जितःविशोक
षष्ठींकुरुतेसयातिपरमांगतिं यावज्जन्मसहस्राणिसाग्रंकोटिशतंभवेत् तावन्नशोकमभ्येतिरोगदौर्गत्यवर्जितः

शिरोगतंशंभुलोकेक

लेनतं श्रुत्वावाक्यंतदातस्यचुकोपातिगिरीश्वरः शूलेनतच्छिरश्छित्वाजगामागिरिजांतिके शिरोगतंशंभुलोकेक
वंधोभुविद्दइयत गृहागतंशिवंवीक्ष्यदेवीवचनमब्रवीत् देव्युवाच द्वास्थेनममपुत्रेणकथंदेवनवारितः तस्यावाक्य
शिवः श्रुत्वा प्रोवाचप्रहसन्निदं शिवउवाच ब्रूहिदेविकथंपुत्रस्त्वयाद्यप्रकटीकृतः मन्निदेशंविनापुत्रइदंविस्मय
कारणं देव्युवाच तैलाभ्यंगंप्रकुर्वत्यालीलयानिजविग्रहात् मलपिंडसमुद्भूतः पुत्रोदेवमयाकृतः शिवउवाच
तवपुत्रंनजानामितेनाहंवारितोयदा शूलेनतच्छिरश्छिन्नंकालोहिदुरतिक्रमः कालदेवाद्धिनश्यंतिसर्वेकालवशानु
गाः कालः सुप्तेषुजागर्ति सर्वंकालवशंजगत् ततोहाहाकृतंदेव्यापुत्रदुःखेनदुःखिता विललापभृशंदेवीक्व
गतोममपुत्रकः शिवोगत्वागृहद्वारंह्यप्रसन्नमनास्तदा ददर्शसमहानागंशूलेनाछिद्यतच्छिरः संयोज्यतत्क
वंधेनजीवयामासतंतदा तंचकारगणाध्यक्षंगृहीत्वोवाचपार्वतीं तवपुत्रोह्ययंदेविगणानामधिपोमम देव्युवाच
ममपुत्रःकथंदेव कोवायंनरकुंजरः ममपुत्रस्ययद्रूपं दिव्यमद्भुतदर्शनं शिवउवाच अयंगजाननोदेवितवपुत्रो
मयाकृतःसर्वसिद्धिप्रदातायंनामान्यस्यशृणुष्वमे द्वादशैवतुनामानिकृतान्यस्यशुभानिच यः पठेत्प्रातरुत्था
यमुच्यतेसर्वपातकैः प्रथमः सुमुखोनाम एकदंतोद्वितीयकः तृतीयः कपिलोनाम चतुर्थोगजकर्णकः लंबोद
रः पंचमश्च षष्ठोविकटउच्यते सप्तमोविघ्ननाशोयमष्टमश्चविनायकःनवमोधूम्रकेतुश्चदशमश्चगणाधिपःएकाद
शोभालचंद्रोद्वादशश्चगजाननःद्वादशैतानिनामानि शृणुतेयःपठेन्नरःसर्वसिद्धिर्भवेत्तस्यसंकटंनैवजायते युधिष्ठिरउ
वाच जनार्दनविधिंब्रूहिव्रतस्यास्यप्रसादतः कस्मिन्मासेतिथौकस्यांव्रतंपूजांकथंचरे श्रीकृष्णउवाच माघेमासेव्र
तंकुर्यात्सर्वदुःखनिवारणं मासानामकरेमासिविशेषेणफलंभवेत् कृष्णपक्षेतिथिः पुण्याचतुर्थीसिद्धिदायिनी
स्वर्णमूर्त्तिंगणाध्यक्षंपूजायत्वायथाविधि धूपंदीपंचनैवेद्यंमोदकंचैवभोजनं तिलपिष्टंप्रदातव्यंवासांसिविविधद

व्र०र०
माघ०
॥ २ ॥

प्तेमृण्मयंगणनायकं विधायस्थापयेत्पीठेसायुधंचसवाहनं उपचारैःषोडशभिःसमभ्यर्च्यविधानतः मोदकं चापिनैवेद्यंसगुडंतिलकंदुकं ततोर्घ्यंताम्रजेपात्रेरक्तचंदनमिश्रितं सकुशंचसदूर्वंचपुष्पाक्षतसमन्वितं सतं डुलंचसदधिकृत्वाचंद्रायदापयेत् गगनार्णवमाणिक्यचंद्रदाक्षायणीपते गृहाणार्घ्यंमयादत्तंगणेशप्रतिरूपक एवंदत्वागणेशायदत्वार्घ्यंपापनाशनं शक्त्यासंभोज्यविप्राग्र्यान्स्वयंभुंजीतवाग्यतः एवंकृत्वाव्रतंसम्यक्सं कष्टाख्यंशुभावहं समृद्धोधनधान्यैःस्यान्नचसंकष्टमाप्नुयात् ॥ * ॥ अथकथा शिवंशांतंनमस्कृत्यउमादेवींसरस्व तींगणाधिपंनमस्कृत्यसर्वदेवजगद्गुरुं ॥ वैशंपायनउवाच ॥ उद्यतेभारतेयुद्धेकृतशोकोयुधिष्ठिरः उवाचवाक्यं धर्मात्माकृष्णंदेवकिनंदनं ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ किंकरोमिह्यहंयुद्धेयुद्धंभवतिमाधव भीष्मकर्णौमहायो धौकथंममजयोभवेत् ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ विनायकोमहानीशोगणेशःशिवनंदनः तस्यपूजाविधिंकृत्वा जयोभवतिनिश्चितं ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ शिवःशंभुर्महायोगीउमादेवीपतिव्रता कथंतयोःपुत्रजन्मसंश योमेजनार्दन ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ साधुपार्थमहावाहोयत्त्वयापरिशंकितं तत्कथांकथयिष्यामिलोकानां हितकारिणीं प्रातःस्नानादिकंकुर्य्याद्गंगातीरेदिनेदिने स्वयंगच्छतिगौरीशःस्नातुंगौर्य्यपिचैकदा उत्थायो द्वर्तनंचक्रेस्वतनौमलशुद्धये शारीरमलपिंडंतुसागृहीत्वाकरांवुजे नराकारमसौचक्रेदिव्यरूपमनुत्तमं सउ त्थायाब्रवीद्देवींबद्धांजलिपुटस्तदा किंकरोमिक्कगच्छामिमातराज्ञांप्रदेहिमे तदाकर्ण्यवचस्तस्यप्रहस्यभरतर्ष भ तमुवाचतदादेवीप्रातिहारंप्रकल्प्यच ॥ पार्वत्युवाच ॥ शृणुवाक्यंपुत्रममयथाज्ञांप्रकरोमिते तैलाभ्यंग मलोद्भूतपुत्रोसिममदेहजः पुरुषोनैवमेकश्चिदागच्छेत्सदनंमम अथस्नात्वाजगामाथमहादेवोगृहंनिजं भुजंगमुंडमालीसः सेवितोगणकिंकरैः मत्पितेतिनजानातिसनरोबालभावतः तिरस्कृत्यसगौरीशमातुराज्ञाव-

हिमा मत्स्यपुराणे षष्टितीर्थसहस्त्राणिषष्टितीर्थशतानिच माघेमासिगमिष्यंतिगंगायमुनसंगमे गवांश
तसहस्त्रस्यसम्यग्दत्तस्ययत्फलं तत्फलंमाघमासेतुत्र्यहं स्नानस्यतद्भवेत् सितासितेतुयत्स्नानंमाघेमासि
युधिष्ठिर नतेषांपुनरावृत्तिःकल्पकोटिशतैरपि माघेमास्युषसिस्नानंकृत्वादांपत्यमर्चयेत् भोजयित्वायथा
शक्तिवस्त्रमाल्यविभूषणैः सूर्यलोकेवसेत्कल्पंसूर्यतुल्यवपुःपुमान् अथव्रतानि माघेमासितुसंप्राप्तेयःकुर्या
न्नक्तभोजनं पिण्याकंसघृतंमिष्टंभुंजानःसंयतेंद्रियः उपवासंचसप्तम्यांपक्षयोरुभयोरपि घृताभिषेकंसप्त
म्यांकुर्य्याद्भानोर्नराधिप गांचदत्वादिनेशायतरुणींनीलसन्निभां गत्वादित्यपुरंरम्यंभोगान्भुंक्तेयथेप्सितान्
अत्रनक्तभोजनं मासव्यापिपिण्याकंतिलकल्कः नीलसन्निभामिंद्रनीलश्यामां तथाच माघमासिचसंप्राप्तेयः
कुर्य्यान्नक्तभोजनम् कृशरंघृतसंयुक्तंभुंजानःसंयतेंद्रियः उपवासपरोष्टम्यांपक्षयोरुभयोरपि पूजयेत्र्यंबकं
भक्त्याकृत्वागोधूमचूर्णतः दुर्गामष्टभुजांवीरत्र्यंबकामितिनामतः गंधपुष्पोपहारैस्तुपूर्वोक्तैरनुपूजयेत् धूपं
कृष्णागुरुंदद्यान्मासंदद्याच्चमाहिषं धान्यसिद्धार्थकाःस्नानेप्राशनेचयवाःस्मृताः यएवंमाघमासेतुपूजयेत्र्यंब
कांनृप दिव्यंविमानमारूढः स्वर्गलोकेमहीयते माघकृष्णप्रतिपदायां तिथिपत्वेनवह्निपूजनं प्रतिपद्य
ग्निपूजास्यादितिसामान्यनिर्णयोक्तेः माघकृत्यनामारंभोपिविधेयइति माघकृष्णद्वितीयायांतुविशेषकृत्याभावा
त्तिथिपत्वेन विधिपूजनमुक्तं वृहस्पतौद्वितीयायांविधिवद्विधिपूजनं कृत्वानक्तंसमश्नीयाल्लभतेभूतिमुत्तमामिति
ब्रह्मपूजनंचात्रगायत्र्यापौराणमंत्रैर्वाकार्य्यं माघकृष्णतृतीयायांसौभाग्यसुंदरीव्रतांगत्वेन श्रीनाम्नागौरीपूज
नव्रतं लवंगप्राशनंमौक्तिकोदकप्राशनमिति माघकृष्णचतुर्थ्यांसंकष्टनाशनव्रतं नारदीये माघकृष्णचतुर्थ्यांतु
संकष्टव्रतमुच्यते तत्रोपवासंसंकल्प्यप्रातर्नियमपूर्वकं चंद्रोदयमभिव्याप्यातिष्ठेत्प्रयतमानसः ततश्चंद्रोदयेप्रा

द्वार्गर्हितंचयत् वर्जनीयंप्रयत्नेनमूलकंमदिरासममिति माघस्नानमुपक्रम्य देवीपुराणे मकरस्थेरवौमाघे
नस्नात्यनुदिनेरवौ कथंपापैःप्रमुच्येतकथंवात्रिदिवंव्रजेत् मकरस्थेरवौमाघेगोविंदाच्युतमाधव स्नानेदानेहृ
षीकेशयथोक्तफलदोभव इमंमंत्रसमुच्चार्य्यस्नायान्मौनसमन्वितः वासुदेवंहरिंकृष्णंमाधवंव्याहरन्पुनः तिल
दानंमहाभारतेपि माघेमासितिलान्यस्तुब्राह्मणेभ्यःप्रयच्छति सर्वसत्वसमाकीर्णंनरकंनसपश्यति विष्णुध
र्मोत्तरे तिलप्रदानान्माघेतुयाम्यलोकंनगच्छति वामनपुराणे माघेमासितिलादेयास्तिलधेनुश्चमानद इध्मेंध
नादयश्चान्येमाधवप्रीणनायतु इध्महोमोपयोगीदारुइंधनमग्निदीपनोचितं संवर्त्तः इंधनानिचयोमाघेविप्रेभ्यः
संप्रयच्छति ससुखीदीप्तकायाग्निःसुभगश्चैवजायते शिशिरोपक्रमेदानाद्यारंभस्तस्यमासद्वयव्यापित्वात् विष्णु
धर्मोत्तरे वहिःस्नानंनरः कृत्वा सूर्य्यस्योदयनंप्रति शिशिरेसततंवन्हिंतर्पयित्वातथातिलैः कुल्माषंसघृतंदत्वाय
थाशक्तिद्विजातये कायाग्निदीप्तिप्राकाश्यंशत्रुनाशंचविंदति शिशिरर्तूपक्रमादिनेउदितमात्रसूर्येउदितमात्रेग्रा
माद्बहिर्जलाशयेस्नात्वा अग्नौप्रजापतयेस्वाहेतितिलान्हुत्वा शूद्रोब्राह्मणद्वाराहोमंकारयित्वा सतंडुलान्घृ
तसाहितान्स्विन्नान्माषान्दद्यात् भविष्यपुराणे शीतकालेंधनंदद्यान्नराणांशीतनाशनं भानोरायतनेदेविसोश्वमेध
फलंलभेत् नरसिंहपुराणे शीतकालेसदावन्हिंप्रज्वालयतियोनरः सर्वसत्त्वहितार्थायस्वर्गेसोप्सरसंलभेत्
एतज्ज्वालनमात्रे विष्णुधर्मोत्तरे शिशिरेसकलंकालंग्रासंपरगवेतथा दत्वास्वर्गमवाप्नोतिसंवत्सरशतानि
च यमः प्रातःस्नायीतुद्वौमासौमानवोमाघफाल्गुणौ देवान्पितृन्समभ्यर्च्यसर्वपापैःप्रमुच्यते विष्णुरपि
प्रातःस्नायीभवेन्नित्यंद्वौमासौमाघफाल्गुणौ यदीच्छेद्विपुलान्भोगान्चंद्रसूर्यग्रहोपमान् यमवाक्यानुसारेण
देवपितृतर्पणसहितंस्नानं कृतसंकल्पेनाशौचेपिकार्य्यं विष्णुवाक्यंतु अशौचेस्नानमात्रपरं अत्रप्रयागम

॥ श्रीरघुनाथोजयति ॥

ॐश्रीगणेशायनमः ॥ अथमाघमासकृत्यनिर्णयः ॥ मकरसंक्रमेतु

हेमाद्रिमतेनसंक्रांतिकालात् चत्वारिंशत्घटिकाः पुण्यकालः त्रिंशत्कर्कटकेनाड्योमकरेतुदशाधिका इतिब्रह्मवैवर्त्तवचनात् माधवमतेतुविंशतिः त्रिंशत्कर्कटकेपूर्वामकरेविंशतिःपराः अतीतानागतेपुण्येद्वेतूदग्दक्षिणायने इतिवसिष्ठोक्तेः रात्रौमकरसंक्रमेतुपरदिनेसूर्योदयोत्तरंपूर्वमहर्दलंपुण्यं त्रिंशत्कर्कटकेनाड्योमकरेतुदशाधिका इतिचत्वारिंशत्घटिकापुण्यकालत्वात् भविष्योत्तरेपि कार्मुकंतुपरित्यज्यझषंसंक्रमतेरविः प्रदोषेचार्द्धरात्रेवास्नानंदानंपरेहनीति वृद्धगार्ग्योपि यदास्तमनवेलायांमकरंयातिभास्करः प्रदोषेवार्द्धरात्रेवास्नानंदानंपरेहनीत्युक्तेपि पूर्वार्द्धएवपरेहनीति रात्रौस्नानंनकुर्वीतविनाराहुदर्शनादितिवचनसामर्थ्याच्च दिवासंक्रमेतु तद्दिनएव आसन्नसंक्रमंपुण्यंदिनार्द्धंस्नानदानयोरितियज्ञपार्श्वदेवलवचनादितिदिक् अत्रकृत्यंशिवरहस्ये तस्यांकृष्णातिलैःस्नानंकार्य्यंचोद्वर्त्तनंतिलैः तिलाश्चदेयाविप्रेभ्यःसर्वदैवोत्तरायणे तिलतैलेनदीपाश्चदेयाः शिवगृहेशुभाः मकरेदानविशेषोहेमाद्रौ धेनुंतिलमयींराजन्प्रदद्याद्योत्तरायणे सर्वान्कामानवाप्नोतिविंदतेपरमंसुखमिति विष्णुधर्मोत्तरे उत्तरेत्वयनेविप्रवसुदानंमहाफलं तिलपूर्णमनड्वाहंदत्वारोगैर्विमुच्यते इतिकल्पतरौ कालिकापुराणे होमंतिलैःप्रकुर्वीतसर्वदैवोत्तरायणे योवैदेवायविप्रायहाटकेनसमंददेत् उत्तरायणमासाद्यनरःकस्मात्सशोचतीति अत्रमूलकभक्षणनिषेधउक्तः तिथितत्त्वेस्कांदे पितॄणांदेवतानांचमूलकंनैवदापयेत् ददन्नरकमाप्नोतिभुंजंस्तब्राह्मणोयदि ब्राह्मणोमूलकंभुक्त्वाचरेच्चांद्रायणंव्रतं अन्यथानरकंयातिक्षत्रीविट्शूद्रएवच वरंभुक्तमभक्ष्यंतुपिबे

Page No 9 to 29

S. No 1 to 29

माघमासप्रारम्भः